

Jaarverslag Inspectie SZW 2011

Voorwoord

Het afgelopen jaar was een bijzonder jaar voor de Inspectie SZW i.o. De uitvoering van het voorgenomen werk vroeg veel van de organisatie waar op onderdelen de capaciteit onder druk stond. De vorming van één Inspectie leidde tot werk dat voor velen bovenop hun reguliere werk kwam.

Uit de resultaten blijkt dat de aandacht op alle werkvelden van de Inspectie SZW nodig blijft. Op het terrein van *gezond en veilig werk* is het aantal inspecties waarbij we handhavend hebben opgetreden toegenomen ten opzichte van 2010. Voor *eerlijk werk* geldt dat er meer opsporingsonderzoeken zijn verricht naar arbeidsuitbuiting, illegale tewerkstelling en uitkeringsfraude dan in voorgaande jaren. Het niveau van illegale tewerkstelling is ongeveer hetzelfde gebleven. Voor wat betreft *mensen weer aan het werk helpen* hebben gemeenten nog grote stappen te zetten om hun voortrekkersrol in het regionale arbeidsmarktbeleid te vervullen. Veel gemeenten zijn onvoldoende scherp op de naleving van de plichten van mensen in de bijstand. Ten aanzien van het toepassen van sancties is nog een cultuuromslag te maken.

Een aantal ernstige ongevallen zoals bij de Grolsch Veste heeft in 2011 veel capaciteit gevraagd van de Inspectie SZW. Het totale aantal ongevallen dat bij de Inspectie SZW is gemeld, is gelijk gebleven ten opzichte van het jaar ervoor. De onderzoeken naar oorzaken en gevolgen van de ongevallen worden echter complexer en vergen een grote inzet van de Inspectie SZW.

In 2011 heeft de Inspectie SZW onder het motto *minder last, meer effect* actief samengewerkt met andere toezichthouders en bijzondere opsporingsdiensten. Zo heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit het toezicht op de arbeidsomstandigheden in de horeca meegenomen. In de sectoren waar de Inspectie SZW toezicht houdt, is de 'inspectievakantie' op rijksniveau een feit per 1 januari 2012. Goed presterende bedrijven krijgen voortaan in één jaar hoogstens twee bezoeken van rijksinspecties.

In het oprichtingsjaar 2011 hebben we op een aantal onderdelen proefgedraaid. Met de eerste SZW-brede risicoanalyse hebben we een aanzet gegeven tot de manier waarop we willen werken; namelijk daar optreden waar de risico's op misstanden het grootst zijn en waar handhaving het meest effect heeft.

Een ander voorbeeld is het inspectieproject Onderhoudsstops. Hier combineren we in één slag het toezicht op gezond, veilig en eerlijk werk: naleving van veiligheidsvoorschriften in verband met de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen; naleving van arboregels en van verplichtingen tot het betalen van het minimumloon en het hebben van tewerkstellingsvergunningen. De eerste ervaringen zijn positief, zeker ook van de kant van de gecontroleerde werkgevers.

De Inspectie SZW zet naast inspecties ook andere instrumenten in om naleving van wet- en regelgeving te bevorderen. Zo heeft de Inspectie SZW in samenwerking met diverse brancheorganisaties zelfinspectie-tools ontwikkeld. Met zo'n digitaal hulpmiddel kunnen werkgevers als het ware door de ogen van de inspecteurs naar de arbeidsomstandigheden en de veiligheid in hun bedrijf kijken. Bedrijven blijken deze tools goed te ontvangen en te gebruiken.

De Arbeidsinspectie, de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst en de Inspectie Werk en Inkomen - de organisaties die in de Inspectie SZW zijn opgegaan - zijn er in 2011 in geslaagd het voorgenomen werk nagenoeg volgens planning uit te voeren. Per 1 januari 2012 is de Inspectie SZW gestart. Door alle SZW-toezichthouders in één organisatie onder te brengen, kan de beschikbare capaciteit soepeler en slimmer worden ingezet. En kunnen we de kennis en ervaring van de medewerkers beter benutten.

Mr. J.A. van den Bos
Inspecteur Generaal Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Inhoudsopgave

0. Voorwoord
1. Samenvatting
2. Jaarverslag Inspectie SZW
 - 2.1 Oprichting Inspectie SZW
 - 2.2 Taken Inspectie SZW in oprichting
3. Ontwikkelingen op het werkveld van de Inspectie SZW
 - 3.1 Algemeen
 - 3.2 Ontwikkelingen
4. Verslag stelsel werk en inkomen
5. Samenwerking
6. Resultaten en effectmeting
 - 6.1 Resultaten op het werkveld Arbeidsmarktfraude
 - 6.2 Resultaten op het werkveld Arbeidsomstandigheden
 - 6.3 Resultaten op het werkveld Major Hazard Control
 - 6.4 Resultaten op het werkveld Opsporing
 - 6.5 Resultaten op het werkveld Werk en Inkomen
 - 6.6 Effectmeting
7. Realisatie en bezetting

Bijlagen

1. Gebruikte afkortingen

Onderstaande bijlagen kunt u op www.inspectieszw.nl raadplegen (zoek op: 'jaarverslag Inspectie SZW 2011'):

2. Werkterrein, taken, bevoegdheden en missie
3. Aantal bedrijfsvestigingen in het bestand van de Arbeidsinspectie op 31 december 2010 naar aantal werknemers
4. Resultaten inspectieprojecten en sectoraanpak
5. Aantallen bedrijven dat maatregelen heeft getroffen tegen risico's (als percentage van de bedrijven met betreffend risico)
6. English summary and key figures

1. Samenvatting

1.1 De Inspectie SZW 2011 in kengetallen

Kengetallen Inspectie SZW 2011

	2011	2010	2009
Aantal inspecties, onderzoeken, rapportages en toetsen	14.638	18.541	21.386
<ul style="list-style-type: none"> Actieve arboinspecties (Arbowet, ATW, KEW, Warenwet) Ongevalsonderzoeken, klachten, meldingen Major Hazard Control (BRZO, ARIE) Arbeidsmarktfraude (Wav + WML) Afgeronde opsporingsonderzoeken (Nota's van bevindingen van) rapportages werk en inkomen Toezichtbaarheidstoetsen voorgenomen regelgeving 	4.091 601 9.925 62 27 18	3.374 494 9.440 40 13 15	3.774 521 9.723 48 11 19
Handhavingsinterventies n.a.v. inspectie			
<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsomstandigheden stimulering, waarschuwing, eis, stillegging, boeterapport, last onder dwangsom, proces-verbaal Major Hazard Control hercontrole en afhandeling, waarschuwing, eis, stillegging, proces-verbaal Arbeidsmarktfraude waarschuwing, boeterapport, proces-verbaal 	64% 41% 17%	61% 43% 18%	58% 45% 17%
Bestuurlijke boetes			
<ul style="list-style-type: none"> Aantal boetebeschikkingen (Arbo, ATW, Wav en WML) Boetebedrag opgelegd Boetebedrag geïnd Aantal processen-verbaal (Arbo, ATW, KEW, Brzo, Wav en Wetboek van Strafrecht) Processen-verbaal opsporing 	3.503 € 34,4 mln € 27,9 mln 193 62	3.943 € 42,7 € 26,0 107 40	4.983 € 41,2 € 28,9 121 48
Totaal personeelsbestand Ultimo 2011			
Bezetting in fulltime equivalenten (fte's)	1.136 fte	1.207 fte	1.273 fte
Aantal inspecteurs/rechercheurs/onderzoekers (fte)			
<ul style="list-style-type: none"> directie Arbeidsomstandigheden directie Major Hazard Control directie Arbeidsmarktfraude directie Opsporing directie Werk en Inkomen 	203 fte 35 fte 176 fte 204 fte 39 fte	218 fte 42 fte 171 fte 202 fte 40 fte	230 fte 40 fte 188 fte 206 fte 78 fte
Totaal	657 fte	673 fte	742 fte

Aantal bij primair proces betrokken medewerkers Inspectie SZW (zoals projectleiders, inspectieondersteuners, projectsecretarissen, analisten, onderzoekers, medewerkers boetebureau, teamleiders inspectieteams)	192 fte		
Overige medewerkers (waaronder management, managementondersteuning, planning & control-medewerkers, ict-medewerkers)	287 fte		

1.2 Inspectie SZW

Op 1 januari 2012 is de Inspectie SZW van start gegaan. De Arbeidsinspectie, de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst en de Inspectie Werk en Inkomen zijn samengevoegd tot deze nieuwe inspectiedienst. In 2011 is gewerkt aan de oprichting ervan. In dit jaarverslag vindt u de inspanningen en resultaten van de Inspectie SZW per werkveld.

In 2011 was de economische crisis voor veel bedrijven voelbaar. Net als in het voorgaande jaar heeft de Inspectie SZW erop gelet wat dit betekende voor de naleving van de diverse wetten op het gebied van arbeidsomstandigheden, arbeidsmarkt en arbeidsverhoudingen. Waar zich eerder een stijging van het aantal meldingen en klachten op deze gebieden voordeed, bleef dit aantal in 2011 nagenoeg hetzelfde als in 2010.

Op het werkveld arbeidsmarktfraude nam het aantal inspecties waarbij een overtreding werd geconstateerd af. Ook het aantal aangetroffen illegaal tewerkgestelde personen nam af. Het lijkt erop dat werkgevers niet meer dan anders hun toevlucht zoeken tot illegale arbeid. Het instellen van een strafrechtelijk onderzoek vormt het uiterste middel op dit werkveld. Op basis van fraudesignalen van onder meer de directie Arbeidsmarktfraude van de Inspectie SZW, UWV en de SVB kan de directie Opsporing een onderzoek starten. Voor de Inspectie SZW heeft de bestrijding van arbeidsuitbuiting, de meest extreme vorm van arbeidsmarktfraude, prioriteit. In 2011 zijn 62 opsporingsonderzoeken verricht, waarvan 9 gericht op arbeidsuitbuiting/mensenhandel.

Op het werkveld arbeidsomstandigheden was een negatieve tendens zichtbaar. Het nalevingsniveau van de bepalingen rond de arbozorg is gedaald van 64% in 2006 tot 58% in 2011. Bedrijven moeten hun eigen verantwoordelijkheid nemen op dit punt. Door het ontwikkelen van zelfinspectietools is de Inspectie SZW hen hierbij behulpzaam.

Het onderzoek naar aanleiding van een paar grote ongevallen zoals Chemie-Pack en de B-Tower deed een stevig beroep op de beschikbare inspectiecapaciteit. Als gevolg hiervan is de capaciteit in sommige inspectieprojecten verminderd.

Op het gebied van werk en inkomen heeft de inspectie in 2011 diverse programmarapportages opgesteld. Het verslag in hoofdstuk 4 biedt inzicht in het functioneren van het stelsel van werk en inkomen.

1.2.1 Het werkveld Arbeidsmarktfraude

Het werkveld omvat zowel de private als de publieke sector, evenals particulieren die arbeid laten verrichten. Op basis van risicoanalyse en meldingen richt de Inspectie SZW zich vooral op die bedrijven met een hoog risico op illegale tewerkstelling en/of onderbetaling. Dit zijn vaak bedrijven waarbij sprake is van piekarbeit, laag- en ongeschoold en zwaar werk en waarbij vele handen nodig zijn om het werk te doen. In 2011 lag de focus op de schoonmaak- en uitzendsector, de bouw, de horeca, de land- en tuinbouw en de detailhandel. In de zorg- en transportsector heeft de inspectie pilots uitgevoerd.

Het percentage inspecties waarbij een overtreding is geconstateerd schommelt al enkele jaren tussen de 16% en de 18%. In 2011 is bij 17% van de inspecties een overtreding vastgesteld. Het

aantal illegaal tewerkgestelde personen dat bij de inspecties is aangetroffen is gedaald tot 2.030 personen. De Inspectie SZW heeft tegen meer werkgevers een boeterapport voor illegale tewerkstelling opgemaakt. Deze toename is te verklaren doordat er meer werkgevers in één keten zijn beboet, bijvoorbeeld bij uitzendarbeid of aanneming van werk.

De Inspectie SZW heeft in 2011 minder boeterapporten opgemaakt wegens onderbetaling dan in 2010 (96 versus 127). Dit heeft enerzijds te maken met het handhavingsbeleid ten aanzien van de normale arbeidsduur, dat in 2011 is gewijzigd. Anderzijds met een uitspraak van de Raad van State waarin een beperkte uitleg van artikel 18 lid 2 WML werd gegeven. In bepaalde situaties kon de inspectie daardoor geen boeterapport meer opmaken als een werkgever geen bescheiden kon of wilde overleggen waaruit onder meer de aard van de dienstbetrekking of de loonbetaling bleek. De WML is begin 2012 aangepast op dit punt.

In 2011 hebben meer werkgevers genotificeerd dan in 2010. De Inspectie SZW bekijkt bij haar controles of er daadwerkelijk sprake is van het verrichten van een dienst, of dat er feitelijk arbeidskrachten worden geleverd. In dat geval krijgt de werkgever een boete voor het ontbreken van de benodigde tewerkstellingsvergunning.

1.2.2 Het werkveld Arbeidsomstandigheden

Het werkveld arbeidsomstandigheden omvat alle bedrijven in Nederland met werknemers. Ook de publieke sector en zelfstandigen zonder personeel vallen onder het toezicht van de Inspectie SZW. De prioritaire sectoren worden bepaald op basis van risicoanalyse. Ongeveer 50% van de beschikbare inspectiecapaciteit wordt ingezet naar aanleiding van gemelde arbeidsongevallen, klachten, wettelijk verplichte meldingen en signalen over mogelijke misstanden. De overige capaciteit is ingezet in inspectieprojecten in de 18 prioritaire sectoren en in monitoronderzoeken. Specifieke aandachtsgebieden waren in 2011 onder meer het thema *Asbest*, de programma's *Voorkomen Ongevallen* en *Werken met gevaarlijke stoffen* en het thema *Agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken*.

Het aantal inspecties waarbij de Inspectie SZW handhavend heeft opgetreden is in 2011 wederom gestegen. In 2009 is in 58% van de inspecties een handhavingsinstrument ingezet, in 2011 was dat 64%. Vooral het aantal eisen tot naleving is gestegen. Het aantal waarschuwingen is gedaald. Op 1 januari 2011 is een aantal beleidsregels ingetrokken, waardoor nu in sectoren zonder een arbocatalogus een eis wordt ingezet in plaats van een waarschuwing wordt gegeven. In 2011 heeft de Inspectie SZW 48 (deel)catalogi positief getoetst. De meeste (43) betroffen aanvullingen op al getoetste catalogi. Ongeveer 51% van werkend Nederland valt daarmee onder de werkingssfeer van een arbocatalogus.

In 2011 zijn 3.469 ongevallen gemeld, waarvan de inspectie er 2.094 heeft onderzocht. Er was sprake van 63 dodelijke ongevallen. De Inspectie SZW heeft enkele spraakmakende en arbeidsintensieve ongevallen onderzocht, zoals bij Grolsche Veste en de B-Tower.

1.2.3 Het werkveld Major Hazard Control

Het werkveld omvat ongeveer 450 bedrijven die op grond van het Besluit Risico's Zware Ongevallen (Brzo) aan hoge eisen met betrekking tot veiligheid moeten voldoen. Daarnaast zijn er circa 350 bedrijven die door de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen een Aanvullende Risico Inventarisatie en Evaluatie (ARIE) moeten maken. In 2011 zijn 357 Brzo- en ARIE-inspecties uitgevoerd. Hierbij is in 41% een handhavingsinstrument ingezet.

Het aantal interventies dat in 2011 is ingezet is in vergelijking met 2010 flink toegenomen. Dit is enerzijds te verklaren door de toename van de hercontrolebezoeken, anderzijds door een stringenter handhavingsbeleid. Zo is het aantal eisen toegenomen van 86 in 2010 tot 122 in 2011. Daarnaast is het aantal (preventieve) stilleggingen licht gestegen.

Bij zeer ernstige incidenten of bij meerdere signalen over tekortkomingen van een bedrijf, kan het Openbaar Ministerie een onderzoek starten. De Inspectie SZW participeert in dergelijke

strafrechtelijke onderzoeken en heeft in 2011 10 processen-verbaal opgemaakt. Een voorbeeld van zo'n onderzoek is dat naar de brand bij Chemie-Pack.

Een van de specifieke aandachtsgebieden in 2011 was het project onderhoudsstops bij Brzo- en ARIE-plichtige bedrijven. De Inspectie SZW controleert samen met de brandweer en het bevoegd gezag milieu op de naleving van diverse wetten. Er zijn 26 inspecties uitgevoerd, waarbij op 55 overtredingen een handhavingstraject is ingezet.

1.2.4 Het werkveld Opsporing

De directie Opsporing is de bijzondere opsporingsdienst binnen de Inspectie SZW. Deze directie spoort fraudes en andere zware delicten op binnen de keten van werk en inkomen.

In 2011 zijn 62 opsporingsonderzoeken afgerond, waarbij 159 natuurlijke personen en 28 rechtspersonen als verdachte waren betrokken. Bij deze onderzoeken is een onrechtmatig verkregen voordeel vastgesteld ten bedrage van € 51 mln.

De criminaliteitsanalisten van de Inspectie SZW hebben in 2011 voor de eigen recherche 68 analyses uitgevoerd. Ook zijn er tactische analyses afgerond van de sectoren bouwnijverheid, land- en tuinbouw en de schoonmaaksector. Deze dienen als input voor de selectie van te inspecteren bedrijven op het werkveld arbeidsmarktfraude. Ook zijn er nog eens 33 analyserapporten voor de interventieteams opgesteld.

Het Informatie Knooppunt SZW (IKP) heeft in 2011 2.217 fraudemeldingen ontvangen. Deze zijn veredeld en verdeeld over de Inspectie SZW en de uitvoeringsorganisaties in de keten van werk en inkomen zoals UWV en SVB.

1.2.5 Het werkveld Werk en Inkomen

De inspectie SZW houdt toezicht op de uitvoering van het beleid op het terrein van werk en inkomen. De inspectie richt zich daarbij met name op de vraag in hoeverre de uitvoering, verzorgd door het UWV, gemeenten en de SVB gezamenlijk en in samenwerking met andere publieke en private organisaties, bijdraagt aan de doelstellingen van de wetgever.

De Inspectie SZW heeft op het werkveld werk en inkomen in 2011 vanuit de vier toezichtprogramma's (participatie, inkomenszekerheid, dienstverlenende overheid en informatieprocessen) de volgende resultaten geleverd:

- 7 programmarapportages als uitvloeisel van het Jaarplan 2011 en 1 programmarapportage voortvloeiend uit het Jaarplan 2010;
- 17 nota's van bevindingen die ten grondslag liggen aan de programmarapportages;
- 2 afzonderlijke rapporten, 2 verkennende studies over (politiek) actuele thema's;
- 18 toezichtbaarheidstoetsen op voorgenomen regelgeving;
- landelijke oordelen over rechtmatige/doeltreffende uitvoering wetten door zelfstandige bestuursorganen en gemeenten.

2. Jaarverslag Inspectie SZW

2.1. Oprichting Inspectie SZW

In 2011 is, naast de uitvoering van de reguliere werkzaamheden, vorm gegeven aan de nieuwe Inspectiedienst SZW. De Arbeidsinspectie (AI), de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) en de Inspectie Werk en Inkomen (IWI) zijn op 1 januari 2012 samengevoegd. De nieuwe dienst bestrijkt het gehele SZW-domein: arbeidsverhoudingen, arbeidsomstandigheden, sociale zekerheid en inkomensvoorzieningen.

Bij de oprichting van de Inspectie SZW is rekening gehouden met de taakstelling van het kabinet Rutte voor 2012-2015. De eerdere taakstelling van het Kabinet Balkende IV 2007-2011 was nog niet geheel afgerond. Door deze taakstellingen dreigde voor de Inspectie SZW een probleem van onderbezetting te ontstaan. Doordat extra middelen beschikbaar werden gesteld, kon de Inspectie SZW de onderbezetting (gedeeltelijk) compenseren en de daling van de inspectiecapaciteit als gevolg van de taakstelling beperken.

Tijdens de oprichting van de nieuwe inspectie is het werk gewoon doorgegaan. In 2011 zijn de inspecties en onderzoeken nagenoeg conform de planning uitgevoerd. Bepaalde gebeurtenissen, zoals de brand bij Chemie-Pack, hebben ertoe geleid dat de Inspectie SZW veel capaciteit heeft ingezet om onderzoek te doen naar de oorzaak en gevolgen van deze gebeurtenissen. Als gevolg hiervan is de capaciteit in andere projecten verminderd en zijn daarbinnen minder inspecties verricht. De Inspectie SZW wil een flexibele organisatie zijn die kan inspelen op een veranderende omgeving. Daarom wordt de inspectiecapaciteit daar ingezet waar die het meest nodig is.

Dit jaarverslag geeft per werkveld de inspanningen en resultaten weer van de diensten die samen de Inspectie SZW vormen. De inspectie heeft ervoor gekozen om in dit jaarverslag de nieuwe benamingen te gebruiken. Hieronder staat een overzicht van de oude en nieuwe benamingen van de diverse organisatieonderdelen.

Naam voor 1 januari 2012	Naam na 1 januari 2012
Arbeidsinspectie directie Arbeidsmarktfraude	Inspectie SZW directie Arbeidsmarktfraude
Arbeidsinspectie directie Arbeidsomstandigheden	Inspectie SZW directie Arbeidsomstandigheden
Arbeidsinspectie directie Major Hazard Control	Inspectie SZW directie Major Hazard Control
Inspectie Werk en Inkomen	Inspectie SZW directie Werk en Inkomen
Sociale Inlichtingen en Opsporingsdienst	Inspectie SZW directie Opsporing

Het jaarverslag beschrijft in hoofdstuk 3 een aantal ontwikkelingen die zich op het werkveld van de Inspectie SZW heeft voorgedaan. In hoofdstuk 4 leest u over het stelsel van werk en inkomen. Op grond van het *Besluit taakuitoefening Inspectie Werk en Inkomen* maakt de inspectie jaarlijks een verslag dat inzicht geeft in het functioneren van het stelsel van werk en inkomen. Nu de voormalige IWI onderdeel uitmaakt van de Inspectie SZW, is dit verslag daarmee onderdeel geworden van het jaarverslag van de Inspectie SZW. Hoofdstuk 5 gaat in op samenwerking op vele terreinen tussen de Inspectie SZW met andere toezichthouders binnen en buiten Europa. In hoofdstuk 6 staat per werkveld een overzicht van de inspectieresultaten. Hoofdstuk 7 ten slotte geeft de realisatie en personele bezetting van 2011 weer.

2.2. Taken Inspectie SZW

Door toezicht levert de Inspectie SZW een bijdrage aan veilige, gezonde en eerlijke arbeid, een rechtvaardige inkomensverdeling, een goed functionerende arbeidsmarkt en een goed functionerend stelsel van werk en inkomen. Door de vorming van één inspectie wordt kennis gebundeld en ontstaat een organisatie die flexibel kan inspelen op een veranderende omgeving. De inspectiecapaciteit wordt daar ingezet waar die het meest nodig is. Hiertoe hanteert de Inspectie SZW een SZW-brede risicoanalyse.

De Inspectie SZW heeft de volgende kerntaken:

- **Toezicht houden** op naleving van regelgeving op het gebied van arbeidsomstandigheden en voorkomen van rampen met gevaarlijke stoffen; toezicht houden op regelgeving over illegale tewerkstelling en minimumloon;
- **Onderzoek doen** naar de recht- en doelmatigheid (inclusief de doeltreffendheid) van de uitvoering van sociale zekerheidswetten door UWV, SVB, gemeenten en andere organisaties. Deze organisaties voeren deze wetten uit binnen het kader van de Wet Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (SUWI). Een aspect betreft het toezicht op de handhavingsinspanningen van instanties op het terrein van werk en inkomen;
- **Opsporen** onder gezag van het Openbaar Ministerie, van fraude, uitbuiting en georganiseerde criminaliteit binnen de keten van werk en inkomen. Hieronder vallen arbeidsuitbuiting, mensensmokkel en grootschalige fraude op het gebied van de sociale zekerheid;
- **Signaleren** van ontwikkelingen en risico's op het gebied van SZW naar belanghebbenden. Deze functie sluit aan bij de wens van het kabinet om leerpunten en informatie uit de handhavingspraktijk onder de aandacht te brengen van bestuurlijk verantwoordelijken.

Per taakveld kan de Inspectie SZW verschillende instrumenten inzetten, variërend van voorlichting tot het opmaken van een proces-verbaal. Welke instrumenten de inspectie daadwerkelijk inzet, hangt af van de aard van de overtreding en de bereidheid van de werkgevers en instellingen om de wet na te leven.

De volgende hoofdstukken geven per werkveld (domein) aan welke instrumenten de Inspectie SZW heeft ingezet en wat het effect hiervan is geweest.

3. Ontwikkelingen op het werkveld van de Inspectie SZW

3.1 Algemeen

Net als in 2010 speelde ook in 2011 de (financiële) crisis ondernemers parten. Het aantal faillissementen was ongeveer gelijk aan dat van 2010. Het aantal werklozen en uitkeringsgerechtigden nam wel toe. Deze omstandigheden vroegen extra alertheid van de Inspectie SZW om de vinger aan de pols te houden wat betreft de naleving van diverse wetten op het SZW-terrein. Verslechterde economische omstandigheden kunnen werkgevers ertoe brengen om bepaalde wetten niet of slechts gedeeltelijk na te leven om zodoende goedkoper te kunnen produceren.

Het vergroten van de arbeidsparticipatie is een onderdeel van het kabinetsbeleid. Betaald werk is voor de burger de beste garantie voor bestaanszekerheid. Door erop toe te zien dat werknemers dat werk op een gezonde, veilige en eerlijke manier kunnen uitvoeren, draagt de Inspectie SZW bij aan het bereiken deze doelstelling.

3.2 Ontwikkelingen

De Inspectie SZW heeft in 2011 veel inspectiecapaciteit ingezet om de oorzaak en gevolgen van een aantal ernstige ongevallen te onderzoeken. Voorbeelden hiervan zijn het instorten van de B-Tower in Rotterdam, het instorten van een nieuw deel van het voetbalstadion Grolsche Veste en de brand bij Chemie-Pack.

Op 5 januari 2011 brak er bij het bedrijf Chemie-Pack in Moerdijk brand uit, waarbij een groot aantal gevaarlijke chemische stoffen vrijkwam. De Inspectie SZW, directie Major Hazard Control (MHC) was betrokken bij het onderzoek naar de oorzaken ervan. MHC heeft in opdracht van de Officier van Justitie de naleving van het Besluit Risico's Zware Ongevallen (Brzo) door Chemie-Pack onderzocht. Eind 2011 is het OM de rechtszaak tegen de leidinggevenden van Chemie-Pack gestart.

Veel hulpverleners van brandweer, politie en ambulancedienst liepen als gevolg van de brand bij de uitvoering van hun werkzaamheden gezondheidsklachten op, vooral aan de luchtwegen. Dit was voor de Inspectie SZW, directie Arbeidsomstandigheden aanleiding om naast het (strafrechtelijk) onderzoek naar de oorzaak van de brand ook een onderzoek in te stellen naar de wijze waarop betrokken werkgevers hun hulpverleners bij dit soort calamiteiten beschermen. Het resultaat hiervan was verontrustend. De aandacht voor het bestrijden van de brand was zo groot, dat die voor de eigen veiligheid er regelmatig bij inschoot. Daarom heeft de Inspectie SZW een aantal eisen tot verbetering van het arbeidsomstandighedenbeleid aan de betreffende hulpverlenende instanties gesteld. De werkgevers hebben de bevindingen van de Inspectie SZW ter harte genomen en hebben inmiddels de nodige verbeteringen in gang gezet. In het onderzoek heeft de Inspectie SZW nauw samengewerkt met de Inspectie Veiligheid en Justitie (voorheen Inspectie voor de Openbare Orde en Veiligheid).

De brand bij het bedrijf Chemie-Pack leidde tot meer politieke aandacht voor de Brzo-bedrijven. De Tweede Kamer stelde vragen over hoe het in brede zin met de veiligheid bij de Brzo-bedrijven is gesteld. Naar aanleiding hiervan is een zogenoemde quick scan uitgevoerd: op basis van inspectieresultaten is een overzicht gegeven van Brzo-bedrijven die tekort schieten op de Brzo-verplichtingen. Bedrijven die met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen werken en de Brzo-verplichtingen onvoldoende naleven, worden intensiever gecontroleerd. Dat zal ook vaker onaangekondigd zijn. Bij overtredingen wordt strenger ingezet op handhaving, waarbij de overheden een gezamenlijk landelijk handhavingbeleid zullen toepassen. Binnen het programma *Landelijke Aanpak Toezicht (LAT) Risicobeheersing Bedrijven* werken overheden en bedrijfsleven aan de verdere verbetering van het toezicht op chemie- en Brzo-bedrijven.

Het aantal inspecties op het werkveld arbeidsomstandigheden waar de Inspectie SZW handhavend heeft opgetreden is gestegen van 58% in 2009 naar 64% in 2011. Uit het monitoronderzoek *Arbo in bedrijf* dat de Inspectie SZW jaarlijks uitvoert, blijkt dat het nalevingsniveau van de bepalingen rondom de arbozorg een negatieve trend vertoont. Als basis voor goede arbeidsomstandigheden in

Nederland moeten alle bedrijven een aantal systeemverplichtingen¹ naleven. In vijf jaar tijd is het percentage bedrijven dat deze regels naleeft, gedaald van 64% tot 58%. Als reactie op de dalende tendens voor een goede arbozorg wordt stevig ingezet op het benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid voor arbeidsomstandigheden door bedrijven. Dit ondermeer door de toename van het aantal zelfinspectietools van de Inspectie SZW, zoals *Voorkom ongevallen*, *Gevaarlijke stoffen* en *Agressie en geweld*. Hoewel op de goede weg, is, gelet op de uitkomst van de Arbomonitor, een extra impuls nodig om de negatieve trend te keren.

Het percentage inspecties op het werkveld arbeidsmarktfraude met overtreding schommelt al een paar jaar tussen de 16% en 18%. Ook in 2011 lag het percentage binnen deze bandbreedte, namelijk op 17%. In delen van de schoonmaaksector, de uitzendbranche en de bouw worden relatief de meeste overtredingen geconstateerd. In 40% heeft de illegale arbeid betrekking op werknemers uit Bulgarije en Roemenië.

In 2011 werd een verschuiving zichtbaar van de aanvraag van een tewerkstellingsvergunning naar notificeren. Werkgevers uit het buitenland die een dienst komen verrichten met buitenlands personeel hoeven geen tewerkstellingsvergunning aan te vragen bij UWV WERKbedrijf. De melding welk personeel de dienst zal verrichten, volstaat. Daardoor kan vooraf geen toetsing plaatsvinden op onder meer de aanwezigheid van prioriteitgenietend aanbod, beloning en huisvesting. De Inspectie SZW houdt bij de inspecties een vinger aan de pols wat betreft het notificeren. Gecontroleerd wordt of het feitelijk ook gaat om het verrichten van een dienst of om de levering van arbeidskrachten. Als dit laatste het geval is, krijgt de werkgever een boeterapport voor het ontbreken van de benodigde tewerkstellingsvergunningen.

Aantal genotificeerde personen in alle sectoren²

	2010	2011	Vershil
Vreemdelingen	9.756	13.364	3.608
Waarvan Bulgaren	1.114	1.695	581
Waarvan Roemenen	5.411	7.114	1.703

Het merendeel van de opsporingsonderzoeken die de directie Opsporing in 2011 heeft verricht, had betrekking op valsheid in geschrifte en illegale tewerkstelling. Opvallend is dat in 2011 het aantal onderzoeken naar witwassen is gestegen van 5 naar 17. Van de 233 personen die tijdens de opsporingsonderzoeken als verdachte zijn aangemerkt, was 42% afkomstig uit een van de landen van de Europese Unie (exclusief de lidstaten die sinds 2004 zijn toegetreden) en 38% uit Azië. Ongeveer 19% kwam uit een van de landen uit Midden- en Oost-Europa. Er is een stijgende lijn zichtbaar in het aantal Nederlandse verdachten; van 76 in 2009 naar 107 in 2011.

¹ Het betreft zes van de negen belangrijke elementen van de Arbowet: de risico-inventarisatie en evaluatie, het plan van aanpak, de arbodienstverlening, de preventiemedewerker, het overleg met werknemers over het Arbobeleid als er geen ondernemingsraad/personneelsvertegenwoordiging is en het beschikken over een ziekteverzuimbeleid.

² Gegevens afkomstig van UWV WERKbedrijf.

4 Ontwikkelingen in de uitvoering van de sociale zekerheid

Op weg naar een hogere arbeidsparticipatie

4.1 Inleiding

Doel van het toezicht van de Inspectie SZW op het terrein van Werk en Inkomen is: onafhankelijk inzicht bieden in de effectiviteit van de uitvoeringspraktijk in samenhang met het beleid op het terrein van werk en inkomen. De inspectie beoogt met dit verslag inzicht te bieden in het functioneren van het stelsel van werk en inkomen. De inspectie verbindt hierin de resultaten van haar toezichtonderzoek uit de periode 2007 - 2011 met de doelstellingen van het huidige kabinet ten aanzien van de arbeidsparticipatie. Ze beoogt met de confrontatie van deze doelstellingen en de resultaten (vooral verwoord in tekortkomingen en risico's), door het benoemen van aandachtspunten, UWV en gemeenten te ondersteunen bij het vergroten van de arbeidsparticipatie.

Het kabinet benadrukt het belang van het vergroten van de arbeidsparticipatie en vindt betaald werk de beste mogelijkheid voor burgers om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen bestaanszekerheid. De nadruk ligt daarbij op het benutten van al het beschikbare arbeidsvermogen van burgers met een uitkering en niet uitkeringsgerechtigden (zogeheten nuggers). UWV en gemeenten dragen bij aan de arbeidsparticipatiedoelstelling door werkgevers met openstaande vacatures met deze burgers in contact te brengen en waar nodig en mogelijk eventuele arbeidsbelemmeringen weg te nemen. Re-integratie-instrumenten moeten alleen worden ingezet voor mensen die ondersteuning echt nodig hebben (er is sprake van een grote afstand tot de arbeidsmarkt) en, behalve op de actuele, ook meer op de toekomstige personeelsbehoefte van werkgevers worden gericht. De uitdaging voor de komende jaren is om er voor te zorgen dat iedereen zoveel mogelijk naar vermogen participeert op de arbeidsmarkt.

Het verslag is als volgt opgebouwd. In de volgende paragraaf gaat de inspectie in op de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie in cijfers. Daarna komen respectievelijk de dienstverlening aan de werkgever en de burger aan de orde, de instrumenten voor UWV en gemeenten voor het vergroten van de arbeidsparticipatie vanuit het stelsel van werk en inkomen. Daarbij komen de uitkomsten aan bod van de onderzoeken die de inspectie heeft uitgevoerd aan bod. De inspectie sluit het verslag af met een oordeel.

4.2 Ontwikkeling arbeidsparticipatie 2007 – 2011 in cijfers

Door de vergrijzing is het nodig dat mensen die (gedeeltelijk) kunnen werken ook gaan werken.³ Niet alleen om het beschikbare werk te doen, maar ook om de sociale zekerheid voor toekomstige generaties betaalbaar te houden. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft daarom als doelstelling geformuleerd dat in 2020 80% van de mensen tussen 20 en 65 jaar deelnemen op de arbeidsmarkt⁴. Dat wil zeggen dat zij een baan hebben van minimaal 12 uur per week, of daarvoor op korte termijn beschikbaar zijn.

³ Persbericht SZW d.d. 26-03-2012: Offensief SZW gericht op duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. Zie bijvoorbeeld ook het CBP memorandum "Arbeidsaanbod en gewerkte uren tot 2050" uit 2009, p.3

⁴ Begroting SZW 2012, p. 38.

Figuur 1

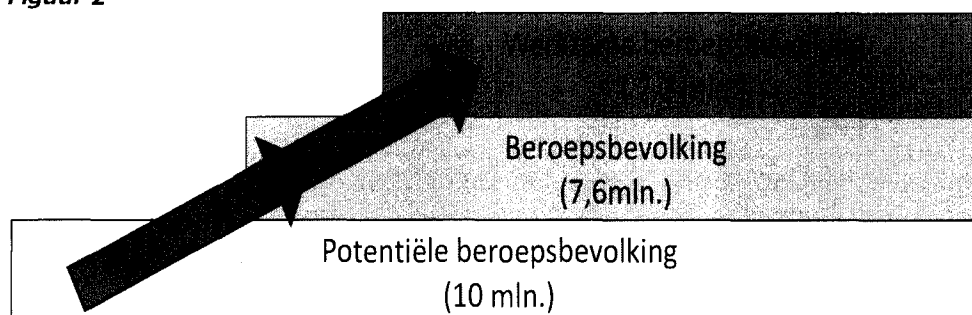
Ontwikkeling van de bruto arbeidsparticipatie 2007-2011

Bron: CBS statline, bewerking Inspectie SZW

De afgelopen drie jaar was de bruto arbeidsparticipatie ongeveer 76% (zie figuur 1). Om de doelstelling van 80% in 2020 te kunnen halen, zal het aantal mensen dat beschikbaar is voor werk, omhoog moeten. Hierin ligt nadrukkelijk een rol voor UWV en gemeenten. Door mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te activeren, groeit de beroepsbevolking en neemt de bruto arbeidsparticipatie toe.

Figuur 2

Bron: CBS statline, bewerking Inspectie SZW

Ultimo 2010 bevinden zich grofweg 1,5 miljoen mensen in diverse uitkeringsregelingen. Naar schatting een half miljoen daarvan heeft mogelijkheden om, waar nodig met ondersteuning, deels of volledig aan de slag te gaan. Het is de taak van UWV en gemeenten om dit onbenut arbeidspotentieel onder hun klanten te herkennen en vervolgens toe te leiden naar werk. De activiteiten van UWV en gemeenten dragen er enerzijds aan bij dat hun cliënten tot het werkzame deel van de beroepsbevolking gaan behoren en anderzijds dat niet-actieve deel uit gaan maken van de beroepsbevolking doordat zij zich kwalificeren en beschikbaar stellen voor arbeid.

4.3 Bij elkaar brengen van vraag en aanbod

In de volgende alinea's gaat de inspectie, vanuit de onderzoeken die de inspectie heeft uitgevoerd en de oordelen op basis daarvan, nader in op een aantal aspecten van het bij elkaar brengen van vraag naar (vacatures werkgevers) en aanbod van arbeid (onbenut arbeidspotentieel) en de rol van UWV en gemeenten daarbij. Daarbij zal vooral worden ingegaan op de zaken die naar het oordeel van de Inspectie SZW in de komende periode (meer) aandacht zullen vragen.

Regionaal arbeidsmarktbeleid

Gemeenten hebben met het Bestuursakkoord "Rijk en gemeenten" in 2007 de voortrekkersrol op zich genomen in het kader van het regionaal arbeidsmarktbeleid. Dit houdt in dat gemeenten voor de regio waarvan zij deel uitmaken, het voortouw zouden moeten nemen bij het bijeenbrengen van scholen, werkgevers en UWV om gezamenlijk te komen tot het arbeidsmarktbeleid voor die regio. Uit verschillende rapportages van de inspectie is evenwel gebleken dat de ontwikkeling en uitvoering van dit regionale arbeidsmarktbeleid nog de nodige aandacht behoeft. In rapportages in

2008 en 2011 rapporteerde de inspectie dat de gemeenten hun voorttrekkersrol nauwelijks hebben ingevuld en dat de samenwerking tussen de verschillende partijen nog te wensen overlaat.⁵ In 2011 heeft de inspectie vastgesteld dat de begeleiding van werkzoekenden vooral is gericht op actuele vacatures en dat er marginaal sprake is van anticipatie op toekomstige arbeidsmarktontwikkelingen in de regio.⁶ Daarentegen is er wel een intensivering in de contacten met werkgevers zichtbaar, waarbij over en weer arbeidsmarktinformatie wordt gedeeld. Anderzijds heeft de inspectie in 2011 vastgesteld dat de intensivering in de gezamenlijke aanpak van jeugdwerkloosheid landelijk, maar vooral in de regio door UWV, gemeenten en andere relevante partijen zijn vruchten afwerpt.⁷ Het ontbreekt evenwel nog aan een gezamenlijke toekomstvisie van de samenwerkingspartners in de arbeidsmarktregio om vraag en aanbod structureel op elkaar af te stemmen.

Wensen werkgevers centraal

Werkgevers verwachten bij de dienstverlening op het Werkplein dat hun wensen centraal staan. Het gaat hen om de vervulling van de vacature die zij op dat moment hebben: de juiste persoon zo snel mogelijk op de juiste plek. Het werkplein heeft echter een dubbele rol. Enerzijds moet het werkgevers inderdaad zo goed mogelijk bedienen, anderzijds heeft het de taak om werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te plaatsen. Tussen deze rollen bestaat een spanningsveld, waardoor er niet per definitie kan worden uitgegaan van de specifieke wensen van de werkgever.

Het Werkplein vervult een filterfunctie door een selectie te maken van kandidaten voor een vacature. De screening en de voorselectie van geschikte kandidaten zijn volgens werkgevers voor verbetering vatbaar. Elektronisch matchen van geschikte kandidaten met vacatures levert bijvoorbeeld problemen op, omdat de gegevens die in het systeem staan niet altijd correct zijn ingevuld. Werkzoekenden vullen bijvoorbeeld een wensberoep in, waarvoor ze totaal niet gekwalificeerd zijn⁸. Het matchingsysteem biedt bovendien geen inzicht in 'zachte' kwalificaties zoals de motivatie van een kandidaat of kennis over de bedrijfscultuur. UWV zal in 2012 verbeteringen doorvoeren in het matchingsysteem en in de mogelijkheden voor werkgevers en werkzoekenden om zelf te kunnen zoeken in de bestanden aan resp. vacatures en CV's. Kennis hebben van kandidaten door het persoonlijke contact is volgens de werkgevers echter wel vereist om tot een goede match te komen.

Een vergelijkbare ontwikkeling is zichtbaar bij de dienstverlening binnen de Wajong. De intensivering van de werkgeversbenadering voor deze groep heeft de aandacht van UWV. Door reorganisatieproblemen, nog niet optimaal functionerende systemen en opgelopen werkdruk, bleek die in 2011 minder ver ontwikkeld dan beoogd. Van een speciaal werkgeversservicepunt per werkplein voor de Wajongpopulatie was daarbij nog geen sprake.

Er blijken vacatures voor Wajongers beschikbaar te zijn. Ook binnen de nieuwe Wajong is het echter lastig de goede cliënt voor een vacature te selecteren. In het onderzoek geven medewerkers van UWV aan matchingsproblemen als een belangrijk knelpunt te ervaren.⁹

4.4 Begeleiding van de werkzoekende burger

Bij het vergroten van de arbeidsparticipatie gaat het kabinet uit van de zelfredzaamheid van de burger. De inzet van het UWV is erop gericht dat burgers alleen dan 'face to face' begeleiding krijgen, wanneer hun zelfredzaamheid onvoldoende blijkt te zijn. UWV zal deze begeleiding voor de zelfredzamen de komende jaren afbouwen. Ook voor gemeenten is de uitdaging uitkeringsgerechtigden te stimuleren gebruik te maken van de kansen die de arbeidsmarkt biedt. Van werkzoekenden (WW en WWB) wordt verwacht dat zij zich via de geboden e-dienstverlening zelf inschrijven voor en op zoek gaan naar werk en eventueel een uitkering aanvragen. Om de arbeidsparticipatie van klanten met een WW uitkering te versnellen organiseert UWV regelmatig speed-dates met werkgevers, maar vooral met uitzendbureaus onder het motto: "werk is werk, dus ook uitzendwerk".¹⁰ Het budget voor re-integratietrajecten voor WW-ers is met ingang van 1

⁵ Verkennende studie *Regionale samenwerking* arbeidsmarktbeleid (2008) en programmarapportage *Iedereen aan de slag* (2011).

⁶ Rapport in 2011 *Aansluiting aanbod en vraag werkzoekenden*.

⁷ Programmarapportage *Activering Jongeren* (augustus 2011)

⁸ Programmarapportage *Iedereen aan de slag* (december 2011) blz. 10

⁹ Gebaseerd op de programmarapportages *Iedereen aan de slag* (december 2011) en *Activering jongeren* (augustus 2011).

¹⁰ Brief minister SZW aan de Tweede Kamer; 14 maart 2011 BO/BA/2011/4198.

januari 2012 vervallen. Handhaving is een belangrijk instrument om klanten aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid bij de acceptatie van (flexibele) arbeid.

Deze beleidswijzigingen nemen niet weg dat een aantal tekortkomingen, die de inspectie in de achterliggende periode heeft gesignaleerd, nog steeds actueel is. Dat laat de inspectie hieronder zien door de belangrijkste oordelen in deze periode de revue te laten passeren.

Re-integratie voor de groepen die dat het meest nodig hebben

Vanaf het jaar 2008 heeft de inspectie -bijna jaarlijks- aandacht gegeven aan de vraag of het re-integratiebudget inderdaad terecht komt bij de groep die dat het meest nodig heeft. Het is de inspectie gebleken dat veel van deze ondersteuning in de jaren tot begin 2010 naar de kansrijke groepen (goed bemiddelbare groepen werkzoekenden, d.w.z. met een 'kleine' afstand tot de arbeidsmarkt) is gegaan. Ouderen, mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, met een slechte gezondheid en mensen die niet om hulp vragen, bleken minder vaak ondersteuning te krijgen bij het zoeken naar werk, terwijl juist deze groep gebaat was bij professionele begeleiding richting arbeidsmarkt¹¹. Beleidsmatig is door UWV vanaf 2010 de prioriteit gelegd bij de langdurig (> 1 jaar) werklozen.

Begeleiding van jongeren

Samenwerking tussen gemeenten, UWV, scholen, werkgevers en zorgverleners is een noodzakelijke voorwaarde om de arbeidsparticipatie van jongeren te vergroten. De samenwerking is onder meer gericht op het bestrijden van voortijdig schoolverlaten. Door investeringen in startkwalificaties is de jeugdwerkloosheid in Nederland relatief laag gebleven ten opzichte van omringende landen.¹² In het bijzonder vraagt het sluitstuk van de begeleiding van WIJ-jongeren en Wajongers, de daadwerkelijke plaatsing van deze jongeren, nog de nodige aandacht. Het gaat daarbij vooral om een verbetering van het matchingsproces en samenwerking tussen gemeenten en UWV in de werkgeversbenadering.¹³

Dwang en drang

Met het oog op de houdbaarheid van het stelsel van werk en inkomen is het van groot belang dat burgers met een WW- WVB- of een gedeeltelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering zich in het licht van de sollicitatieplicht houden aan de gemaakte afspraken en regels bij het zoeken naar werk. Daarbij moeten ze echter wel dwang en drang voelen. De helft van de WVB-cliënten die de inspectie heeft ondervraagd en 20% van de WW-ers geeft evenwel aan geen verplichting tot sollicitatie te ervaren. Veel gemeenten en UWV zijn terughoudend met het opleggen van sancties, vooral als het gaat om het weigeren van flexibele arbeid.

Toegankelijke e-dienstverlening

Personen die zelf niet goed gebruik kunnen maken van e-dienstverlening en aangewezen zijn op persoonlijke begeleiding, zijn daardoor minder snel op de hoogte van de vacatures, waardoor de kans groter is dat de baan al vergeven is. Blijvende aandacht voor de toegankelijkheid en de effectiviteit van de overheidsdienstverlening voor digibeten is daarom van belang.¹⁴

4.5 Oordeel

Uit voorgaande confrontatie van de huidige doelstellingen en de resultaten (vooral verwoord in tekortkomingen en risico's) uit recente jaren van UWV en gemeenten zijn volgens de Inspectie de volgende punten te destilleren.

UWV en gemeenten hebben zich de afgelopen jaren vooral gericht op het begeleiden van werkzoekenden met een kleine afstand tot de arbeidsmarkt. Hierdoor is de bijdrage van het stelsel aan de bruto arbeidsparticipatie kleiner dan deze zou kunnen zijn. UWV en gemeenten richten zich nu meer dan de afgelopen jaren op het begeleiden van werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De begeleiding van zelfredzamen zal de komende jaren door UWV worden afgebouwd.

¹¹ Zie onder andere de rapporten *Burger in de Keten* (2008), *Participatie in uitvoering* (2009), *Dienstverlening op maat* (2010)

¹² Nieuwsbericht 15-02 2012; Lage jeugdwerkloosheid door effectieve aanpak voortijdig schoolverlaten.

¹³ Programmarapportage *Activering jongeren* (augustus 2011).

¹⁴ Programmarapportage *Balans in dienstverlening* (2011).

De dienstverlening aan werkgevers is meer vraaggericht geworden. Naar de mening van de werkgevers is het echter van groot belang dat bij de omslag naar veel meer digitale dienstverlening het elektronisch matchen op diverse punten verbeterd wordt. Volgens werkgevers kan deze dienstverlening nooit helemaal zonder menselijke schakel functioneren. De Inspectie SZW signaleert dat de digitale dienstverlening de persoonlijke dienstverlening op Werkpleinen nooit helemaal zal kunnen vervangen en is verder van oordeel dat ook vanuit de werkzoekenden geredeneerd er altijd aandacht moet blijven voor situaties waarin de werkzoekenden niet zelfredzaam genoeg zijn. Zowel op het gebied van digitale dienstverlening als op andere gebieden binnen de begeleiding naar werk.

Om het proces van matchen succesvoller te laten zijn is het zeer belangrijk dat gemeenten hun voortrekkersrol bij de ontwikkeling van het regionaal arbeidsmarktbeleid voortvarend op pakken. Hierdoor kunnen vraag naar en aanbod van arbeid in de regio beter op elkaar worden afgestemd. Tenslotte is de inspectie van oordeel dat UWV en gemeenten sterker de nadruk moeten leggen op de sollicitatieplicht van WWB- en WW-cliënten. De cliënten moeten meer dwang en drang ervaren bij het zoeken naar werk.

5 Samenwerking

Samenwerking met andere toezichthouders: minder last, meer effect

De Inspectie SZW werkt actief samen met de andere rijksinspecties. De samenwerking vindt plaats rond gemeenschappelijke thema's in het kader van het meerjarenplan van de Inspectieraad. Voor het thema *Risicogestuurd toezicht* is de Inspectie SZW trekker van de ontwikkeling binnen de rijksinspecties. Per sector worden de inspectieactiviteiten afgestemd en waar efficiënt worden gezamenlijke inspecties uitgevoerd. Ook nemen inspecties aspecten van het arbeidsomstandighedentoezicht mee in hun controles en worden gegevens uitgewisseld. Zo heeft in 2011 het Staatstoezicht op de Mijnen het arbeidsomstandighedentoezicht meegenomen in haar toezicht in de sector delfstoffenwinning, de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) in de transportsector, de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) in de horeca. Via de *Inspectievrouw bedrijven* kunnen alle inspectiediensten van overheden onderling gegevens uitwisselen over inspecties en handhaving bij bedrijven. In 2012 zullen diverse inspectiediensten hun gegevens in dit systeem hebben opgenomen.

De samenwerking met andere toezichthouders heeft ertoe geleid dat in die sectoren waar de Inspectie SZW toezicht houdt de inspectievakantie per 1 januari 2012 op rijksniveau is gerealiseerd. Dit betekent dat goed presterende bedrijven in een jaar niet meer dan twee bezoeken krijgen van rijksinspecties.

Meer voorbeelden van samenwerking met andere diensten/toezichthouders zijn:

- de Inspectie SZW werkt met onder meer met de Belastingdienst, gemeenten, politie, het UWV en de SVB samen in interventieteams. In 2011 was de Inspectie SZW trekker van twee teams in de land- en tuinbouw (champignonteelt en Westland) en 4 in de schoonmaaksector. Daarnaast heeft de Inspectie SZW deelgenomen aan interventieteams, geleid door een van de ketenpartners. Voorbeelden hiervan zijn de teams gericht op de huisvestingsproblematiek van werknemers de nieuwe EU-lidstaten, op veilingen en op de warme bakkers.
- Er zijn in 2011 gezamenlijke inspectieprojecten uitgevoerd met de Inspectie Gezondheidszorg, de Brandweer, de ILT, het Bevoegd Gezag Milieu.
- De Inspectie SZW wisselt met de IND informatie uit. Dit gebeurt bijvoorbeeld in het inspectieprojecten Kennismigranten en Studenten. Hierbij worden werkgevers gecontroleerd die op basis van gegevens van de IND vermoedelijk kennismigranten of buitenlandse studenten tewerkstellen.
- Van de IND en de Belastingdienst ontvangt de Inspectie SZW gegevens over buitenlandse zelfstandigen zonder personeel, onder meer afkomstig uit Bulgarije en Roemenië. Deze gegevens worden gebruikt voor de selectie van te inspecteren ondernemingen.
- Voor het toezicht op Brzo bedrijven is in het besluit geregeld dat systematisch en planmatig door de gezamenlijke toezichthouders moet worden geïnspecteerd. De frequentie van de inspecties is voor de hoogste risicocategorie eenmaal per jaar tenzij een analyse van de gevaren een andere passende inspectiefrequentie oplevert. Het Brzo richt zich op zowel werknemersbescherming als bescherming van omgeving, omwonenden en milieu en op de bestrijding van rampen en zware ongevallen. De betrokken overheden werken nauw samen en hanteren gezamenlijke inspectieprogramma's, inspectiemethoden en rapportages. De Inspectie SZW participeert nadrukkelijk in deze samenwerkingsvormen en trekt de ontwikkelingen op het gebied van inspectiemethoden, ondersteunende infrastructuur en landelijke projecten.
- In opsporingsonderzoeken wordt samengewerkt met andere bijzondere opsporingsdiensten zoals de FIOD.

Samenwerking in Europa

De Inspectie SZW heeft op verschillende werkvelden samengewerkt met andere toezichthouders van de Europese Unie. Enkele voorbeelden uit 2011:

- De nationale en de EU-campagnes van de arbeidsinspecties van de afgelopen jaren zijn in 2011 geëvalueerd. Dit heeft geleid tot aanbevelingen gericht op het optimaal inzetten van campagnes bij het verhogen van de naleving.

- De Europese Commissie heeft zich tot doel gesteld het aantal arbeidsongevallen in de Europese Gemeenschap met 25% te reduceren. In 2011 heeft een inventarisatie plaats gevonden van goede praktijken. De Inspectie SZW heeft deze inzichten gebruikt bij het meerjareninspectieprogramma Voorkomen ongevallen.
- Samen met TNO heeft de Inspectie SZW deelgenomen aan het project in Kroatië gericht op de versterking van de infrastructuur voor arbeidsomstandigheden in Kroatië.
- *Het Knowledge Sharing Site (KSS) en het Rapid Exchangesystem (RAPEX)*. Dit zijn de informatie-uitwisselingsystemen van de arbeidsinspecties onderling respectievelijk van de markttoezichthouders. Nederland heeft bekendheid gegeven aan de onveilige stalschermen via RAPEX aan alle andere lidstaten. Via KSS heeft de Inspectie SZW de kennis en ervaring van de andere arbeidsinspecties benut bij het uitwerken van haar toezicht in het kader van de nieuwe ISO-norm adembeschermende apparatuur.
- De directie Opsporing en de Bulgaarse politie hebben in 2011 besprekingen gevoerd om een gezamenlijk onderzoeksteam op te zetten, gericht op de bestrijding van arbeiduitbuiting. Daarbij wordt een opsporingsonderzoek geselecteerd, waarbij het onderzoeksbelang zich uitstrekt over beide landen. Deze gezamenlijke aanpak moet leiden tot een effectievere aanpak van georganiseerde criminaliteit.
- Nederland en Vlaanderen hebben een intentieverklaring getekend tot samenwerking op het terrein van bestrijding van malafide uitzend- en detacheringsbureaus. In samenwerking met de Inspectie SZW wordt de gegevensuitwisseling hiertoe verder uitgewerkt.
- De Inspectie SZW is ook actief binnen de nieuwe gemeenten van Nederland: Bonaire, St Eustatius en Saba. In 2011 is een aanvullende training verzorgd voor de inspecteurs die in Caribisch Nederland belast zijn met het toezicht op illegale tewerkstelling, onderbetaling en arbeidsomstandigheden.

Samenwerking met sociale partners

Het beleid is erop gericht sociale partners te stimuleren instrumenten te ontwikkelen en goede praktijken vast te stellen om op branche- of sectorniveau aan de doelbepalingen¹⁵ van de arboretgeving te voldoen. Sociale partners ontwikkelen arbocatalogi waarin heel concreet is aangegeven welke maatregelen een werkgever moet treffen. Als de inspecteur een overtreding constateert en de werkgever neemt de maatregelen zoals in de catalogus staan, dan is dat voldoende om de overtreding te beëindigen. In 2011 is het aantal catalogi uitgebreid en zijn bestaande catalogi aangevuld. Ongeveer 51% van werkend Nederland valt daarmee onder de werkingssfeer van een catalogus.

Per 1 april 2011 hebben kleine bedrijven (maximaal 25 werknemers) die gebruikmaken van een branche-RI&E hiervoor geen toets meer nodig van een externe arbodeskundige. Daarmee is een belangrijke kostendrempel om de wet na te leven verdwenen. Met een nieuw communicatie- en implementatieprogramma hebben sociale partners, ondersteund door SZW, in 2011 de naleving van de RI&E-verplichtingen bevorderd. Met behulp van de *Werkplekcheck* kan een werkgever op eenvoudige wijze nagaan hoe het staat met de veiligheid- en gezondheidsrisico's in zijn onderneming en kan hij een verbeterplan krijgen.

Samenwerking vooruitlopend op de vorming van de Inspectie SZW

Vooruitlopend op de formele start van de inspectie per 1 januari 2012 is in 2011 een aantal inspectieprojecten in gang gezet waarmee de onderlinge samenwerking is versterkt. Voorbeelden hiervan zijn:

- **Asbestverwijdering** digitale analisten van de directie Opsporing zijn ingezet om bedrijven in beeld te krijgen die asbest saneren zonder dat zij daarvoor een certificaat hebben. Op basis van deze analyse zijn Arbo-inspecteurs eind 2011 begonnen met het inspecteren van de bedrijven die in beeld zijn gebracht.

¹⁵ Doelbepalingen zijn bepalingen in wet- en regelgeving die de werkgever verplichten tot het realiseren van een beschermingsniveau voor zijn werknemers.

- Eemshaven** De Inspectie SZW en de Belastingdienst hebben afspraken gemaakt met de twee grote opdrachtgevers die energiecentrales in de Eemshaven bouwen. Het betreft de naleving van relevante wet- en regelgeving door de opdrachtgevers en hun onderaannemers enerzijds, en de wijze van toezicht hierop door de Inspectie SZW anderzijds. De Inspectie SZW verrichtte steekproefsgewijs controles op de werkplek en in de poort- en toegangsadministratie. Ook trad zij op naar aanleiding van klachten, meldingen en arbeidsongevallen. In 2011 zijn 30 inspecties verricht naar illegale tewerkstelling en onderbetaling waarbij 12 overtredingen zijn geconstateerd van de Kennismigrantenregeling. Op het gebied van de arbeidsomstandigheden zijn bijna 80 inspecties verricht. Bij een van de twee grote opdrachtgevers zijn de arbeidsomstandigheden nog niet op orde. Bepaalde (onder)aannemers lijken onvoldoende veiligheidsbesef te hebben. De Inspectie SZW heeft daarover met de opdrachtgever afspraken gemaakt. Dit, en het stilleggen van het werk bij gevaarlijke situaties, moet leiden tot meer veiligheid voor de werknemers.
- Project onderhoudsstops**
 Het inspectieproject onderhoudsstops is in 2010 gestart en loopt door in 2011 en 2012. Installaties van Brzo- en Arie-plichtige bedrijven worden op gezette momenten uit bedrijf genomen om groot onderhoud te plegen. Bij het in en uit bedrijf nemen kunnen echter gevaarlijke situaties ontstaan, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen, hulpconstructies zoals steigers, (onder)aannemers die de situatie ter plaatse minder goed kennen, het onvoldoende eenduidig invullen van de werkvergunningen, buitenlandse werkkrachten waarmee communicatieproblemen kunnen zijn en het ontbreken van tewerkstellingsvergunningen. Om deze reden wordt een onderhoudsstop geïnspecteerd met toezichthouders vanuit meerdere disciplines volgens een vooraf overeengekomen aanpak. Aan deze inspecties doen naast de directies Arbeidsomstandigheden, Arbeidsmarktfraude en MHC van de Inspectie SZW ook de brandweer en het bevoegd gezag milieu mee. In 2011 zijn 26 inspecties uitgevoerd, waarbij de inspecterende overheden op 55 overtredingen een handhavingstraject hebben ingezet.
- Ongevalsonderzoek Grolsch Veste**
 Op 7 juli 2011 stortte een deel van de uitbreiding tweede ring van het voetbalstadion Grolsch Veste in. Er vielen 2 doden en 9 slachtoffers met ernstig letsel. Het Openbaar Ministerie heeft een onderzoek ingesteld waarbij de politie en de Inspectie SZW, directies Opsporing en Arbeidsomstandigheden, hebben samengewerkt.

6. Resultaten en effectmeting

6.1 Resultaten op het werkveld Arbeidsmarktfraude

Het toezicht op het terrein Arbeidsmarktfraude is gericht op bevordering van de naleving en handhaving van de Wet arbeid vreemdelingen (Wav), de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (WML) en de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi). Daarnaast heeft de directie een signalerende functie ten aanzien van mogelijke situaties van arbeidsuitbuiting. In 2011 had de Inspectie SZW de volgende risicosectoren benoemd (sectoren of delen ervan waar een relatief grote kans op niet-naleving van de Wav en/of de WML bestaat): schoonmaak, bouw, uitzendsector, land- en tuinbouw, auto(poets)bedrijven, horeca en detailhandel.

Overzicht inzet inspectiecapaciteit

	<i>Prognose aantal inspecties</i>	<i>Aantal inspecties</i>	<i>Inspecties met overtredingen</i>	<i>Prognose % van beschikbare capaciteit voor inspecties</i>	<i>Realisatie % van beschikbare capaciteit voor inspecties</i>
<i>Meldingen niet betreffende risicosectoren</i>	290	237	64	5%	6,6%
<i>Complexe onderzoeken</i>		6	3	11%	0,1%
<i>Projecten, programma's, thema's (incl. meldingen betreffende risicosectoren)</i>	5.200	6.535	1.223	53%	65,4%
<i>Interventieteams en overige samenwerkingsverbanden</i>	2.270	2.447	307	30%	27,9%
Totaal	7.760	9.225	1.597	100%	100%

De Inspectie SZW heeft bij 9.225 inspecties 11.935 werkgevers gecontroleerd op de naleving van de Wav en de WML. Bij één inspectie kunnen namelijk meerdere werkgevers betrokken zijn, bijvoorbeeld bij het inlenen van uitzendkrachten of bij onderaanneming. De Inspectie SZW heeft meer inspecties verricht dan gepland. Een verklaring hiervoor is dat de inspectiecapaciteit die gereserveerd was voor grote tijdrovende onderzoeken niet ten volle hoefde worden ingezet. De capaciteit die daardoor vrij viel, is gebruikt voor de reguliere inspecties, die minder tijd in beslag nemen. Daardoor konden meer inspecties worden verricht dan gepland. De Inspectie SZW heeft alle voorgenomen inspectieprojecten daadwerkelijk uitgevoerd. In de projecten zijn ongeveer 1.100 meldingen gecontroleerd die op die betreffende risicosector betrekking hadden. Daarnaast zijn er nog eens 237 meldingen gecontroleerd die niet op een prioritaire sector betrekking hadden. Dat zijn er minder dan de 290 begrote inspecties op dit vlak. De oorzaak hiervan is dat de meeste ontvangen meldingen in de inspectieprojecten zijn meegenomen.

In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven van de inspecties op het terrein arbeidsmarktfraude. De inspecties zijn uitgevoerd op basis van risicoanalyse en meldingen. Dit betekent dat de resultaten niet representatief zijn voor de geïnspecteerde sectoren.

De WML-cijfers laten een daling zien ten opzichte van 2010, toen de Inspectie SZW 127 boeterapporten voor onderbetaling heeft opgesteld. In 2011 waren dat er 96. Deze daling is te verklaren door een wijziging in het handhavingbeleid van de WML, op basis waarvan van bij de inspecties een uniforme arbeidsduur van 40 uur per week wordt gehanteerd. In een aantal zaken is in 2011 geen boetebeschikking opgelegd omdat deze nog waren gebaseerd op een lagere normale arbeidsduur. Daarnaast heeft een uitspraak van de Raad van State geleid tot minder boeterapporten. Op grond van deze uitspraak kon artikel 18b, lid 2 WML (de werkgever is beboetbaar als hij niet of niet tijdig bepaalde bescheiden levert die nodig zijn voor het onderzoek) niet worden toegepast bij inlenen/aanneming van werk en in de gevallen waarbij de werknemer niet fysiek aanwezig was op de

werkplek. Per 1 maart 2012 is de WML op dit punt gerepareerd door de invoering van een vermoeden van werkgeverschap. De inspecteur kan personen die hij tijdens een inspectie aantreft in een onderneming beschouwen als werknemer.

Tabel Resultaten inspecties naleving Wav en WML

Wav en WML	2010	2011
Aantal inspecties	9.987	9.225
% inspecties met overtreding	18%	17%
Aantal aangetroffen illegaal tewerkgestelden	2.397	2.030
Aantal aangetroffen onderbetaalde tewerkgestelden ¹⁶	564	211
Aantal opgemaakte boeterapporten Wav	2.146	2.399
Aantal opgemaakte boeterapporten WML	127	96
Aantal waarschuwingen WML	70	31
Aantal processen-verbaal Wav en Wetboek van Strafrecht	16	23

6.1.1 Wav

In het najaar van 2011 zijn de beleidsregels boeteoplegging Wav aangepast om te verduidelijken op welke gronden en in welke mate Wav boetes gematigd kunnen worden¹⁷. In de beleidsregels is expliciet vastgelegd dat, afhankelijk van de aard en de ernst van de overtreding, de mate van verwijtbaarheid en evenredigheid een boete met resp. 25%, 50% of 75% gematigd kan worden. Als een werkgever geen enkel verwijt kan worden gemaakt, legt de Inspectie SZW geen boete op.

Bij 17% van de inspecties was sprake van illegale tewerkstelling dan wel onderbetaling. Dit valt binnen de bandbreedte van 16%-18% van de afgelopen jaren. De Inspectie SZW heeft 2.399 boeterapporten opgemaakt voor illegale tewerkstelling. In 2010 waren dat er 2.146. Er zijn per inspectie gemiddeld meer werkgevers gecontroleerd, wat heeft geleid tot meerdere boeterapporten bij een overtreding. Dit is het geval als er sprake is van inlening van personeel of onderaanneming. De inspecties zijn uitgevoerd in delen van de sectoren bouw, schoonmaak, horeca, detailhandel, land- en tuinbouw, autobedrijven, van de uitzendbranche en bij evenementen. Daarnaast heeft de Inspectie SZW werkgevers geïnspecteerd die buitenlandse studenten en kennismigranten lieten werken.

De Inspectie SZW heeft, evenals in vorige jaren, bij al haar inspecties extra aandacht besteed aan het werken door buitenlandse zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers), notoire overtreders, onderbetaling en arbeidsgerelateerde uitbuiting. Er zijn 938 buitenlandse zzp'ers aangetroffen bij

¹⁶ Dit is inclusief het aantal personen waarvoor de werkgever geen bescheiden kon of wilde overleggen waaruit de loonbetaling of de aard van de dienstbetrekking bleek.

¹⁷ De beleidsregels zijn 5 november 2011 in werking getreden (Stcrt. 2011, nr. 19841 d.d. 4 november 2011).

de werkplekcontroles. Hiervan zijn 382 zzp'ers aangemerkt als pseudo-zzp'ers. Tegen de werkgevers van deze personen is een boeterapport opgemaakt wegens illegale tewerkstelling. Het aantal aangetroffen illegaal tewerkstelden is in 2011, net als in de 2 voorgaande jaren, gedaald. Circa 39% van de illegaal tewerkgestelde personen is afkomstig uit Bulgarije of Roemenië. Dat was in 2010 31%. De verschillen in overige nationaliteiten in vergelijking met 2010 zijn minimaal.

Aantal aangetroffen illegaal tewerkgestelden per nationaliteit

Nationaliteit	aantal 2010	Percentage	Aantal 2011	Percentage
Bulgaarse	600	25%	633	31%
Chineze	293	12%	269	13%
Turkse	211	9%	161	8%
Roemeense	141	6%	153	8%
Burger van India	85	4%	73	4%
Marokkaanse	103	4%	57	3%
Iraakse	86	4%	49	2%
Surinaamse	77	3%		
Egyptische			47	2%
Indonesische	73	3%	36	2%
Nepalese	67	3%		
Ghanese			35	2%
overige	661	28%	517	25%
Totaal	2397	100%	2.030	100%

Meldingen en hercontroles

In 2011 heeft de Inspectie SZW 981 meldingen over vermoedelijke illegale tewerkstelling ontvangen en 497 meldingen over mogelijke onderbetaling. Dit aantal is ongeveer gelijk aan het aantal dat in 2010 werd ontvangen. De meldingen zijn onder andere afkomstig van sociale partners, van individuele werkgevers en werknemers en van andere (inspectie)diensten. De Inspectie SZW heeft bijna 1.300 van deze meldingen in behandeling genomen, het grootste deel binnen de inspectieprojecten. Bij ongeveer 25% van de meldingen over illegale tewerkstelling is een overtreding geconstateerd. Bij de meldingen over onderbetaling is dit 4%.

De Inspectie SZW meldt op haar beurt relevante signalen aan andere instanties. In 2011 zijn 190 signalen aan de Belastingdienst gezonden over overtreders van de Wav. De Belastingdienst kan op basis van deze signalen besluiten een onderzoek in te stellen naar mogelijke fiscale fraude. In 2011 zijn er 83 meldingen gedaan aan de directie Opsporing van mogelijke fraude of arbeidsuitbuiting.

Elke werkgever die een overtreding heeft begaan, wordt in principe nogmaals gecontroleerd om na te gaan of hij de wet nu wel naleeft. Bij 17,1% van deze hercontroles bleek de werkgever wederom de wet te overtreden. In 2010 lag dat percentage nog op 18%.

6.1.2 WML

De Inspectie SZW heeft 96 boeterapporten opgemaakt die betrekking hadden op een WML-overtreding. De meeste overtredingen zijn geconstateerd in de Uitzendsector en in de Horeca. Het ging hierbij om 211 personen die werden onderbetaald of ten aanzien waarvan de werkgever geen gegevens kon of wilde overleggen. Bijna de helft hiervan was afkomstig uit een van de nieuwe lidstaten van de Europese Unie. Iets minder dan een derde was afkomstig uit Nederland. Voor het overige betrof het personen uit diverse niet-EU landen. Werkgevers dienen de onderbetaling ongedaan te maken. Als zij dit niet doen, kan de Inspectie SZW een last onder dwangsom opleggen. Dit is in 2011 24 keer gebeurd.

In 2011 is een aantal belangrijke wijzigingen in de WML ingevoerd om de handhaafbaarheid van de wet te verbeteren. Zo is het in februari 2011 mogelijk geworden dat bij een WML-controle de (salaris-)administratie in beslag wordt genomen als een werkgever weigert (voldoende) gegevens

te overleggen. Dit instrument is een belangrijk middel als stok achter de deur om de gevraagde gegevens te verkrijgen.

In het kader van de aangekondigde vereenvoudigingen van de WML- handhaving¹⁸ is op 1 september 2011 het handhavingsbeleid van de Inspectie SZW gewijzigd, waardoor effectiever en efficiënter tegen onderbetaling kan worden opgetreden:

- De Inspectie treedt vanaf 1 september 2011 alleen nog maar op tegen onderbetaling berekend op basis van één uniforme arbeidsduur van 40 uur per week voor alle sectoren. Daardoor hoeft de inspecteur geen tijdrovende analyse meer te maken van cao's met bijzondere arbeidsduurbepalingen en –constructies. Bovendien bespaart deze aanpak de Inspectie SZW veel discussie en (juridische) procedures over de juiste arbeidsduur.
- Vanaf 1 september 2011 treedt de Inspectie SZW handhavend op tegen onredelijke inhoudingen en verrekeningen van kosten die de werkgever op het loon van zijn werknemer inhoudt. Uitsluitend voor onvermijdelijke kosten (huisvesting en een verplichte ziektekostenverzekering) is nog verrekening toegestaan.

6.1.3 Specifieke aandachtsgebieden

Uitzendsector

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in oktober 2011 de Tweede Kamer toegezegd het aantal malafide uitzendbureaus in 2 jaar tijd fors te zullen reduceren. Het laatste kwartaal van 2011 zijn de voorbereidingen hiertoe gestart. In 2012 wordt zowel het beleid als de handhaving op dit terrein verder ontwikkeld en geïntensiveerd. Het project *Aanpak Malafide Uitzendbureaus (AMU)* heeft een looptijd van oktober 2011 tot en met december 2013.

De Inspectie SZW heeft in 2011 relatief veel van haar inspectiecapaciteit, namelijk 15%, besteed aan controles in de uitzendsector. Bij ongeveer een kwart van de inspecties bij uitzendbureaus was sprake van onderbetaling en/of illegale tewerkstelling. In 2011 zijn de activiteiten van het interventieteam Uitzendbureaus Noord-Brabant en Limburg beëindigd. Bij ongeveer driekwart van de gecontroleerde bedrijven zijn overtredingen geconstateerd van belasting-, sociale zekerheids- en/of arbeidsmarktwetgeving.

In 2011 is een wetsvoorstel tot wijziging van de Waadi bij de Tweede Kamer ingediend waarin wordt geregeld dat uitzendbureaus alleen arbeidskrachten ter beschikking mogen stellen als zij in het Handelsregister zijn geregistreerd als uitzendbureau. Bij overtreding wordt zowel het uitzendbureau als de inlener beboet. De Inspectie SZW gaat deze wet handhaven.

Land- en tuinbouw

In het voorjaar van 2011 kondigde de minister van SZW aan dat per 1 juli 2011 bij de verstrekking van tewerkstellingsvergunningen in de sector land- en tuinbouw strikt getoetst zou worden op prioriteitgenietend aanbod. In de sector werden veel tewerkstellingsvergunningen verstrekt voor het verrichten van seizoenarbeid door Roemenen en Bulgaren. Veel vacante functies in de sector betreft laaggeschoolde arbeid. Voor deze functies zijn in Nederland, met een klein half miljoen uitkeringsgerechtigden, maar ook in andere EU-landen voldoende arbeidskrachten beschikbaar. In het kader van de beschikbaarheid van arbeidsaanbod van uitkeringsgerechtigden in Nederland, heeft UWV WERKbedrijf met ingang van 1 juli 2011 de aanvragen van werkgevers uit de sector voor een tewerkstellingsvergunning om Roemeense en Bulgaarse werknemers in te zetten, afgewezen.

De Inspectie SZW heeft naar aanleiding hiervan de handhavinginspanningen in de sector geïntensiveerd. De mogelijkheid bestond immers dat werkgevers Roemeense en Bulgaarse werknemers zouden inzetten via niet-legale constructies. Uit de inspecties bleek dat de werkgevers de opengevallen arbeidsplaatsen nagenoeg geheel hadden opgevuld met Nederlands (familieleden, jeugdigen, huisvrouwen) en Pools personeel. Slechts een zeer klein deel van de geïnspecteerde werkgevers, ongeveer 3%, maakte zich schuldig aan illegale tewerkstelling.

¹⁸ Brief van de minister SZW van 14 april 2012; Kamerstukken II, 2010-2011, 29 407, nr. 118.

In de sector waren in 2011 twee interventieteams actief, het Westland Interventieteam (WIT) en het Interventieteam Champignons. Beide teams zijn ook in 2012 nog actief in deze sector. De resultaten van beide teams worden, na het verstrijken van de looptijd, in een apart verslag neergelegd.

Schoonmaak

Een van de speerpunten van de Inspectie SZW was het toezicht houden op de naleving van de Wav en de WML in de schoonmaaksector. Al jaren worden bij een relatief groot deel van de inspecties overtredingen geconstateerd. In 2011 was dit bij 28% van de inspecties in het inspectieproject schoonmaak het geval (in 2010: 27%). Buiten het inspectieproject is de Inspectie SZW verantwoordelijk voor 4 interventieteams in de schoonmaaksector. Alle 4 de teams constateren vele misstanden op het gebied van belasting- en premiebetaling, uitkeringen, onderbetaling en illegale arbeid. Deze teams zijn operationeel tot juli 2012. De Inspectie SZW is met de ketenpartners aan het inventariseren welke maatregelen, naast repressie, genomen kunnen worden om de naleving binnen (een deel van) de sector te verbeteren.

Waadi

De Inspectie SZW doet naar aanleiding van klachten onderzoek naar de naleving van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi). Het onderkruipersverbod in de Waadi regelt dat het verboden is een staking te breken door arbeidskrachten ter beschikking te stellen tijdens de staking. In 2011 zijn 4 klachten onderzocht. Hierbij waren 8 werkgevers betrokken. In alle gevallen bleek na onderzoek dat de Waadi feitelijk niet was overtreden.

Communicatie

In het najaar van 2011 is de Inspectie SZW een publiciteitscampagne gestart gericht op eerlijk en veilig werken. Het doel was om de ondernemers bewust te maken van de geldende regelgeving op het gebied van tewerkstelling van vreemdelingen, eerlijke beloning en arbeidsomstandigheden. Hiervoor is het werkgeversgedeelte van de website www.weethoehetzit.nl geactualiseerd en beter toegankelijk gemaakt. De deelcampagne was een gezamenlijke actie van de directies Arbeidsomstandigheden en Arbeidsmarktfraude van de Inspectie SZW, in samenwerking met de branches van diverse sectoren. In 2012 zal de Inspectie SZW wederom meedoen aan minimaal één van de deelcampagnes.

De Inspectie SZW heeft begin 2011 een voorlichtingsvideo gepubliceerd over het werkveld arbeidsmarktfraude. Deze video laat een in scene gezette inspectie en interviews zien. Hiermee legt de Inspectie SZW uit waarom zij inspecteert en laat zij zien hoe zij bij de controles naar arbeidsmarktfraude te werk gaat. De film is – ook in het Engels – te zien op de website van de inspectie.

Ook in 2011 heeft de Inspectie SZW haar voorlichting aan arbeidsmigranten uit de MOE-landen voortgezet. Zo zijn er voorlichtingsflyers gemaakt in het Pools, Roemeens en Bulgaars. Deze zijn verspreid in de landen van herkomst van genoemde arbeidsmigranten en in Nederland bijvoorbeeld op campings of hotels waar veel arbeidsmigranten verblijven. Deze flyers gaan in op de rechten en plichten van arbeidsmigranten die in Nederland willen gaan werken.

Bovendien is er specifieke aandacht geweest voor de mogelijkheid klachten (digitaal) te melden, eventueel in de eigen taal, bij de Inspectie SZW. In 2011 hebben 393 Poolse werknemers via het liaisonbureau van de Inspectie SZW een elektronisch klachtenformulier gestuurd naar de Inspectie SZW. Dat aantal is meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2010 (159). Dit duidt er op dat de bekendheid van het formulier is toegenomen.

6.2. Resultaten op het werkveld Arbeidsomstandigheden

De Inspectie SZW houdt toezicht op de arbeidsomstandigheden naar aanleiding van gemelde arbeidsongevallen, klachten, wettelijk verplichte meldingen zoals die voor asbestverwijdering, ontheffings- en vrijstellingsverzoeken en signalen over misstanden. Daarnaast voeren de inspecteurs inspecties uit in het kader van inspectieprojecten en –programma's. De selectie van de risico's die worden getoetst in deze inspecties en de bedrijven die worden bezocht vindt plaats via risicoanalyses.

Er zijn minder inspecties binnen de inspectieprojecten verricht dan was begroot. De oorzaak hiervan is dat de Inspectie SZW meer tijd heeft besteed aan meldingen en ongeval- en klachtenonderzoeken. Het aantal ongevalonderzoeken nam weliswaar af, maar door de omvang van enkele onderzoeken naar ernstige ongevallen nam de bestede tijd toe.

Overzicht inzet inspectiecapaciteit

	Prognose aantal inspecties	Realisatie aantal inspecties	Inspecties met overtredingen	Prognose % van beschikbare capaciteit voor inspecties	Realisatie % van beschikbare capaciteit voor inspecties
<i>Inspectieprojecten</i>	13.840	12.000	7.706	46%	43%
<i>Monitoronderzoeken *</i>	2.660	2.638		5%	6%
<i>Ongevalonderzoek</i>	2.200	2.094	1.354	39%	40%
<i>Klachtenonderzoek</i>	1.200	1.648	868	8%	9%
<i>Overige meldingen**</i>	500	349	66	2%	3%
Totaal	20.400	18.729	9.994	100%	100%

* Monitoronderzoek: representatieve meting arbeidsomstandigheden in bedrijven.

** Dit betreft de wettelijk verplichte meldingen, te weten over Warenwet, liften, importcontainers, ioniserende bronnen en meldingen in het kader van het Bouwprocesbesluit. Verder gaat het om aanvragen voor het predicaat Koninklijke en Hofleverancier, ontheffing kranen, duikarbeid en Arbeidstijdenwet waaronder kinderarbeid.

6.2.1 Handhavingsinstrumenten

In 2011 zijn ruim 12.000 handhavingsinstrumenten ingezet om overtredingen zo snel mogelijk te beëindigen. Het aantal eisen is gestegen in 2011 ten opzichte van 2010, het aantal waarschuwingen is gedaald. Dit is het gevolg van het intrekken van de meeste beleidsregels per 1 januari 2011. In sectoren zonder arbocatalogus moet bij een overtreding een eis worden ingezet waar voorheen met een waarschuwing verwezen kon worden naar beleidsregels. Met de inzet van een eis is meer tijd van de inspecteur gemoeid dan met een waarschuwing.

In 2011 zijn 1.627 boeterapporten opgemaakt, namelijk 1.581 Arbo-boeterapporten en 46 ATW-boeterapporten. Het aantal ATW-boeterapporten is in 2011 afgenomen door de overdracht van de taak van ATB-vervoer naar de Inspectie Leefomgeving en Transport.

Tabel Handhavinginstrumenten

Ingezette handhavinginstrumenten	2010	2011
Stimulering	1.279	960
Waarschuwing	7.310	5.118
Eis tot naleving (+kennisgeving eis)	1.283	2.289
Stillegging	2.111	1.938
Bestuurlijke boete	1.770	1.627
Proces Verbaal	84	98
Totaal	13.837	12.030

Grotere bedrijven leven gemiddeld beter de wet na dan kleinere bedrijven. Bij bedrijven met meer dan 100 werknemers heeft de Inspectie SZW de minste handhavinginstrumenten ingezet.

Tabel bedrijfsomvang en inspecties

Aantallen actieve inspecties	Aantal 2010	Handhaving in %	Aantal 2011	Handhaving in %
> 100 werknemers	2.908	55%	2.015	54%
10-100 werknemers	8.302	63%	6.168	66%
1-10 werknemers	6.922	60%	6.200	66%
onbekend	409	68%	255	58%
Totaal 2011	18.541	61%	14.638	64%

6.2.2 Reactief: arbeidsongevallen, klachten, signalen en overige meldingen

Iets meer dan de helft van de inspectiecapaciteit is ingezet naar aanleiding van meldingen. Het betreft vooral meldingen van (ernstige) bedrijfsongevallen plus klachten van werknemers en signalen over misstanden in de arbeidsomstandigheden. Deze meldingen vergen relatief veel capaciteit van de Inspectie SZW.

Ongevalonderzoek

In 2011 zijn in totaal 3.469 ongevallen bij de Inspectie SZW gemeld. Daarvan zijn de meldingsplichtige arbeidsongevallen onderzocht. Dit waren er 2.094. Het aantal gemelde en het aantal onderzochte ongevallen is in 2011 nagenoeg stabiel gebleven ten opzichte van vorige jaren. De onderzoeken naar aanleiding van de gebeurtenissen bij de B-tower, Chemie-Pack en Grolsch Veste waren bijzonder arbeidsintensief.

B-Tower

Eind 2010 bezweek tijdens het storten van een verdiepingvloer de ondersteuningsconstructie van deze vloer van een winkel- en appartementencomplex in aanbouw, de zogeheten B-Tower, in het centrum van Rotterdam. Vijf werknemers van verschillende aannemers raakten hierbij ernstig gewond. Onder leiding van het Openbaar Ministerie (OM) hebben de Inspectie SZW en de politie, ondersteund door TNO, een grootschalig strafrechtelijk onderzoek ingesteld. De zaak is in

behandeling bij het arrondissementsparket in Rotterdam. De Onderzoeksraad voor Veiligheid heeft naar dit ongeval een onderzoek ingesteld.

Grolsch Veste

Op 7 juli 2011 stortte een deel van de uitbreiding tweede ring van het voetbalstadion Grolsch Veste in. Er vielen 2 doden en 9 slachtoffers met ernstig letsel. Het Openbaar Ministerie stelde een onderzoek in waarbij politie en Inspectie SZW in het Team Grootschalig Onderzoek hebben samengewerkt.

Onderzoek klachten en signalen

In 2011 zijn 2.814 klachten en signalen bij de Inspectie SZW gemeld, waarvan er 1.648 zijn onderzocht. Het aantal gemelde klachten en signalen in 2011 ten opzichte van 2010 is nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal onderzochte meldingen is flink gestegen. De toename zit vooral in de bruikbare binnengekomen signalen.

Vergunningen, ontheffingen en kennisgevingen

Er zijn 349 binnengekomen ontheffings- en vergunningsaanvragen afgehandeld. In de prognose was uitgegaan van 400. Dit is een halvering ten opzichte van het vorige jaar. De oorzaak van deze daling is de overdracht van de afhandeling van vergunningen ATB Vervoer en de meldingen van gegaste containers naar de Inspectie Leefomgeving en Transport. De 36 meldingen van gegaste containers in onderstaande tabel betreffen de overloop uit 2010. Verder zijn er 71 WOB-verzoeken afgehandeld.

Inspecties/onderzoeken n.a.v. vergunningen, ontheffingen en kennisgevingen	Aantal 2010	Aantal 2011
Ontheffing kranen	101	76
Predicaat Koninklijk/ Hofleverancier	99	75
KEW-signalen	66	49
Gevaarlijke gassen importcontainers	118	36
Ontheffing Kunstkinderen *	28	27
Ontheffing VOS	15	17
Ontheffing Liften	21	16
Warenwet	13	11
Overig	72	42
Totaal 2011	804	349

* Daarnaast zijn 592 verzoeken om ontheffing betreffende kunstkinderen op basis van de aanvraag en zonder aanvullend onderzoek toegekend. De helderheid die de huidige beleidsregels geven plus de daarbij passende digitale formulieren maken een efficiënte afhandeling van deze ontheffingen mogelijk.

6.2.3 Sectorresultaten

Bijna de helft van de inspectiecapaciteit is ingezet op inspectieprojecten, gericht op sectoren of specifieke thema's. De selectie van de risico's en de bedrijven is tot stand gekomen op basis van een risicoanalyse. In deze projecten wordt de naleving getoetst van regelgeving van de belangrijkste specifieke gezondheids- en veiligheidsrisico's. Waar nodig wordt handhavend opgetreden.

In onderstaande tabel is te zien welke projecten in de prioritaire sectoren in 2011 zijn uitgevoerd.

Van elk project wordt een inspectierapportage gemaakt. Dit jaarverslag staat kort stil bij enkele bijzondere projectresultaten.

Uitgevoerde inspectieprojecten

Sector/branche

- Bouwnijverheid

- Bouwmaterialenindustrie

- Hout-, timmer- en meubelindustrie

- Aardolie, Chemie, Kunststof en Rubber

- Metaal

- Vervoer
- Gezondheidszorg

- Openbaar bestuur

- Sociale Werkvoorziening
- Papier-, Karton en Grafische verwerking

- Afval en milieudienstverlening
- Asbest

Uitgevoerd inspectieproject

- Bouwlocaties
- Voorlichting opdrachtgeverschap GWW
- Bouw en verontreinigde grond
- Afbouwsector
- Woningcorporaties als opdrachtgever
- Bouwbedrijven in beeld
- Bouw actie
- Betonmortel
- Betonproductenindustrie
- Bouwmaterialen overig
- Timmerwerkplaatsen aannemers
- Hout-, timmer- en meubelindustrie
- Nieuwe hout- en timmerfabrieken
- Procesveiligheid
- Project Onderhoudsstops
- Metaalgieterijen
- Metaalproductenindustrie
- Metaal
- Metaal groothandel
- Veiligheid interne logistiek
- Arts-assistenten en ambulancediensten
- Agressie en biologische agentia
- Maatschappelijke opvang
- BHV in zorginstellingen
- Zorgboerderijen
- Justitiële inrichtingen
- Brandweer
- Agressie en geweld en communicatiemiddel C2000
- Sociale werkvoorziening bedrijven
- Grafische bedrijven
- Pilot effectmeting in de grafimedia
- Afval en milieudienstverlening
- Asbestketen
- Asbestverwijdering
- Asbestwegen sanering

Woningbouwcorporaties

Van juni 2010 t/m januari 2011 vonden inspecties plaats bij woningbouwcorporaties vanwege hun rol als opdrachtgever in het bouwproces. Bij het ontwerp van het bouwwerk wordt geen of onvoldoende rekening gehouden met arbeidsomstandigheden in de uitvoeringsfase. Hierdoor ontstaan tijdens de bouwfase veel overtredingen. Doel van het inspectieproject was daarom de woningcorporaties meer bewust te maken van, en aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Het inspectieproject heeft voor veel positieve impact gezorgd. Woningbouwcorporaties en branchevereniging Aedes willen hun rol en verantwoordelijkheden beter gaan invullen. Als opdrachtgevers en architecten al bij het ontwerp rekening houden met risicofactoren zoals fysieke belasting, valgevaar en (gevaarlijk) stof, zal dat de arbeidsomstandigheden op de bouwplaats

verbeteren. Verschillende partijen uit de bouwkolom gaan de komende jaren samenwerken om daaraan een impuls te geven. Er worden voorlichtingsbrochures en instrumenten ontwikkeld die ontwerpers en constructeurs helpen bij het maken van arbovriendelijke keuzes.

Afvalrecycling

In de periode september 2010 – februari 2011 zijn inspecties uitgevoerd bij bedrijven die op een vaste locatie bouw- en sloopafval sorteren en bewerken. Bij deze werkzaamheden wordt intensief gebruikgemaakt van allerlei machines. Werknemers die werkzaamheden verrichten met of in de buurt van deze machines hebben te maken met risico's als blootstelling aan gevaarlijke stoffen, knel-, plet-, aanrijd- en valgevaar. In totaal zijn 80 bedrijven geïnspecteerd. In 66% van de bedrijven werden één of meer overtredingen geconstateerd. Vergeleken met het inspectieproject bij aanverwante bedrijven in 2005 is de naleving verbeterd, maar nog steeds te laag. Van het totale aantal overtredingen betrof 74% een tekortkoming met betrekking tot blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Ook ten aanzien van risico's als knel-, plet-, aanrijd- en valgevaar neemt de branche nog onvoldoende maatregelen. In 2012 worden opnieuw inspecties in de afvalrecycling uitgevoerd.

Arts-assistenten

De afgelopen jaren heeft de Inspectie SZW samen met de sociale partners in de ziekenhuizen zich ingezet om de arbeids- en rusttijden binnen de wettelijk grenzen van de Arbeidstijdenwet te brengen. Via een plan van aanpak zijn de knelpunten in kaart gebracht en hebben de ziekenhuizen toegewerkt naar een 48-urige werkweek voor arts-assistenten per 1 januari 2012 (in 2011 was dat nog 52 uur). Tijdens de laatste inspectieronde bij 38 ziekenhuizen is gebleken dat tweederde van de ziekenhuizen hun arbeidstijdenbeleid redelijk tot goed op orde heeft. Bij 13 ziekenhuizen is 90% van het totaal aantal individuele overtredingen van de Arbeidstijdenwet geconstateerd. Deze ziekenhuizen worden door de Inspectie SZW samen met de Inspectie voor de Gezondheidszorg scherp in de gaten gehouden totdat de overtredingen zijn opgeheven.

Brandweer

Naar aanleiding van een verzoek tot handhaving van de gezamenlijke vakorganisaties AbvaKabo FNV, CNV Publieke Zaken, CMHF en VBV zijn bij de brandweer eind 2010 en begin 2011 79 inspecties uitgevoerd met betrekking tot de risico's die brandweerlieden lopen door falende digitale objectcommunicatie. Het ging hierbij met name om het op bepaalde plaatsen wegvallen van verbindingen tussen portofoons van brandweerlieden onderling en met hun bevelvoerder, zoals in tunnels, parkeergarages of ziekenhuizen. Deze verbindingen zijn van vitaal belang om het werk veilig te kunnen uitvoeren en om in geval van nood alarm te kunnen slaan.

Ruim de helft van deze korpsen bleek op genoemde plaatsen problemen te ondervinden door het wegvallen van de digitale verbinding. De meeste korpsen waren inmiddels bezig de problemen op te lossen. Bij 7 korpsen heeft de inspecteur handhavend opgetreden. De handhaving betrof in alle gevallen een nadere opleiding, instructie en training in het omgaan met de digitale portofoons. Bij 4 van deze korpsen ging het daarnaast om de noodzaak tot een nadere inventarisatie van de probleemlocaties in combinatie met procedurele, beheersmatige en technische maatregelen. Deze resultaten zijn medio 2011 teruggekoppeld naar de vakorganisaties die het verzoek tot handhaving hadden ingediend. Bij 5 van deze 7 brandweerkorpsen hebben de inspecteurs inmiddels gecontroleerd of de korpsen aan de gestelde eisen voldoen. Dit bleek bij alle 5 de korpsen het geval te zijn. Bij 2 korpsen moet de controle op de gestelde eisen nog plaats vinden.

6.2.4 Specifieke aandachtsgebieden

Thema Asbest

Het thema Asbest was in 2011 een van de speerpunten in het toezicht van de Inspectie SZW. Binnen dit thema is aandacht besteed aan:

- **Gecertificeerde saneerders** Voor het verwijderen van asbest gelden strenge regels die ervoor moeten zorgen dat de betrokken werknemers adequaat worden beschermd en geen gezondheidsschade oplopen. In 2011 hebben de gecertificeerde asbestsaneringsbedrijven met verschillende intensiteit onder toezicht gestaan. In totaal vonden er bijna 700 inspecties plaats. De inspectieresultaten over 2009/2010 zijn in 2011 verschenen in het inspectierapport *Asbest: stof tot nadenken*. Hieruit blijkt dat er gemiddeld bij 55% van de steekproefsgewijze inspecties

handhavend is opgetreden. Bij 19% van de geconstateerde overtredingen is een zogenoemd zwaar handhavingsinstrument (boete, stillegging, proces-verbaal) ingezet. Bij een 50 geselecteerde bedrijven die onder intensief toezicht stonden, werd bij maar liefst 66% van de inspecties gehandhaafd. Hier is bij meer dan de helft (51%) van de overtredingen een 'zwaar' handhavingsinstrument gehanteerd.

- **Malafide saneerders** De digitale analisten van de Inspectie SZW zijn ingezet om bedrijven in beeld te krijgen die asbest saneren zonder dat zij daarvoor een certificaat hebben. Op basis van de uitgevoerde analyses zijn de inspecteurs eind 2011 begonnen de bedrijven die in beeld zijn gebracht te inspecteren.
- **Samenwerking** In 2012 wordt de samenwerking tussen de directie Arbeidsomstandigheden en de digitale analisten voortgezet. Bij de aanpak blijft een effectieve en georganiseerde samenwerking met medetoezichthouders – gemeenten, provincies, regionale milieuteams en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) – in de asbestketen van cruciaal belang.
- **Asbestverwijdering** In 2011 is gestart met het onderzoek naar de kwaliteit van de certificatie van asbestverwijderingsbedrijven. Ook heeft de Inspectie SZW drie reactieve onderzoeken uitgevoerd. Twee onderzoeken betroffen asbestverwijderingsbedrijven die bij één certificerende instelling hun certificaat waren kwijt geraakt of dreigden kwijt te raken en het toen bij een ander alsnog probeerden te krijgen. Het onderzoek door de Inspectie SZW heeft dit in beide gevallen voorkomen. Eén onderzoek betrof een mogelijke belangenverstremgeling binnen een holding waartoe zowel een asbestinventarisatiebedrijf als een certificerende instelling op het terrein van asbest behoort. Voor zo'n belangenverstremgeling zijn geen aanwijzingen gevonden.

Programma Voorkomen Ongevallen

De Inspectie SZW heeft samen met de beleidsdirectie van SZW en sociale partners in 2011 een extra impuls gegeven aan het verminderen van het aantal ongevallen in het kader van het Actieplan Arbeidsveiligheid. De activiteiten bestonden uit inspectie, acties gericht op jongeren en het bevorderen van zelfinspectie.

- **Inspecties** Ruim 450 bedrijven met minder dan 50 werknemers in de industrie, bouw, handel en dienstverlening waar de afgelopen jaren 1 of meer ongevallen hadden plaatsgevonden, zijn geïnspecteerd in het kader van het inspectieproject *Voorkomen van ongevallen in kleine bedrijven*. Daarbij was vooral aandacht voor de systeemverplichtingen, de verankeringen van de arbozorg in het bedrijf. Gebleken is dat men wel maatregelen had getroffen naar aanleiding van het ongeval, maar dat die maatregelen alleen betrekking hadden op de concrete ongevalsituatie. Bedrijfsbrede preventie was uitgebleven. De bedrijven zelf hebben het over het algemeen zeer gewaardeerd dat de Inspectie SZW ook na een langere tijd na het ongeval aandacht besteedde aan hun bedrijf. Zelfs al leidde dit bij bijna de helft van de bezochte bedrijven tot handhavende interventies. Door de handhaving is de arbozorg nu verankerd in deze bedrijven.
- **Jongeren en beroepsvorming**
Netwerken voor veilig vakmanschap: Nog altijd overkomt jonge mensen onder de 25 jaar gemiddeld twee keer zo vaak een ongeval als mensen boven de 25. De Inspectie SZW vindt het van groot belang dat jongeren tijdens de opleiding tot vakman of vakvrouw leren veilig en gezond te werken. Daarom heeft de Inspectie SZW in 2011 het initiatief genomen voor een netwerk waaraan verschillende partijen uit het beroepsonderwijs en bedrijfsleven deelnemen die samen veilig en gezond werken steviger in de beroepsopleidingen gaan verankeren.

Serious gaming: Op aansprekende, levendige manier worden jongeren in de binnenvaartopleiding door deze 'game' geconfronteerd met de veiligheidsrisico's die zij lopen tijdens het leren uitvoeren van hun vak. De game is samen met de binnenvaartbranche, onderwijsdeskundigen, deskundigen op het gebied van media en e-learning, inspecteurs van de Inspectie SZW en jongeren zelf tot stand gekomen en maakt inmiddels deel uit van het reguliere curriculum voor het binnenvaartonderwijs.

Zelfinspectietool: De Zelfinspectietool *Voorkom Ongevallen* is een digitaal hulpmiddel voor bedrijven waarmee zij gemakkelijk hun bedrijf zelf kunnen doorlichten op een viertal invalshoeken die essentieel zijn om ongevallen op het werk te voorkomen. Zo kunnen bedrijven als het ware door de ogen van een inspecteur naar de veiligheid in hun bedrijf

kijken. Sinds de lancering begin november 2011 hebben al ruim zesduizend bezoekers de tool gebruikt.

Programma Werken met gevaarlijke stoffen

Bij circa één op de drie bedrijven wordt met gevaarlijke stoffen gewerkt. Het meerjarenprogramma, dat loopt van 2010-2014, kende in 2011 drie onderdelen: inspecties, zelfinspectietool en REACH.

- **Inspecties** In 2011 is voor het toezicht op gevaarlijke stoffen een 4-stappenmodel ontwikkeld. In dit model zijn de verplichtingen uit de Arbeidsomstandighedenwet met betrekking tot (blootstelling aan) gevaarlijke stoffen vertaald naar de werkvloer. De eerste twee stappen van het 4-stappenmodel zijn in 2011 toegepast bij inspecties bij 40 bedrijven in de chemische sector. Vrijwel géén van de bezochte bedrijven voldeed aan de eisen van de wet. De inspecties worden in 2012 voortgezet, waarbij de focus zal liggen op stap 3 (maatregelen) en stap 4 (borging).
- **Zelfinspectietool** Het 4-stappenmodel is ook de basis voor de zelfinspectietool voor gevaarlijke stoffen. Met deze zelfinspectie kunnen bedrijven zelf beoordelen of hun werknemers gezond en veilig werken met gevaarlijke stoffen en dus of ze voldoen aan de arbowetgeving. Bedrijven weten op deze manier wat hen te wachten staat bij een 'real life' inspectie en kunnen eventuele aanpassingen al van tevoren doorvoeren. Deze zelfinspectietool is op 4 oktober 2011 tijdens de *TNO-stoffendag* gelanceerd en wordt door bedrijven als een duidelijke en laagdrempelige tool gezien die een gecompliceerd onderwerp als (gevaarlijke) stoffen, eenvoudig en toegankelijk presenteert.
- **Reach (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals)** In het kader van REACH zijn in 2011 inspecties uitgevoerd bij de autoschadeherstel branche. Deze inspecties zijn onderdeel van het ketenproject met Inspectie Leefomgeving en Transport en de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit. Door de invoering van REACH geeft de leverancier van gevaarlijke stoffen meer informatie over de (schadelijke) eigenschappen van deze stoffen. Deze informatie moet de werkgever gebruiken bij zijn arbeidsomstandighedenbeleid en bij het nemen van maatregelen. De Inspectie SZW richt zich op de werkgeversverplichtingen. Bij werkgevers en werknemers is echter niet altijd duidelijk wat de relatie is tussen REACH-verplichtingen en Arbowet-verplichtingen. Om hier meer duidelijkheid te geven heeft de Inspectie SZW een handreiking opgesteld, die eind 2011 is gepubliceerd.

Thema agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken

Agressie en geweld was ook in 2011 speerpunt in het toezicht van de Inspectie SZW. De uitvoering van inspecties en het geven van voorlichting hebben het thema op de kaart gezet. In 2011 zijn drie onderdelen uitgevoerd: inspecties, zelfinspectietool en mobiele incidentapplicatie.

- **Inspecties** Deze hebben plaatsgevonden in sectoren zorg (114), justitiële inrichtingen (130), politie (118), gerechtsdeurwaarders (30) en tankstations (620). De inspecties hebben een substantiële bijdrage geleverd aan het uitvoeren van maatregelen ter bestrijding van agressie en geweld door werkgevers. De inspecties zijn uitgevoerd aan de hand van elf te nemen maatregelen, waaronder training, melden, registreren en evalueren van incidenten en een goede nazorg. Voorlichting over deze maatregelen ging via campagnes in de media. Waar mogelijk zijn de noodzakelijke maatregelen in de betrokken publieke sectoren onder de aandacht gebracht (o.a. via mailings). Hierop is veel respons gekomen, een teken dat deze aanpak aanslaat.
- **Zelfinspectie** In 2011 is een digitale tool ontwikkeld waarin de elf maatregelen om agressie en geweld te bestrijden zijn ondergebracht. Met deze tool kunnen organisaties zelf hun agressiebeleid doorlichten. De zelfinspectie is enthousiast ontvangen en wordt veelvuldig gebruikt als zelfregulerend instrument in publieke sectoren als de zorg, sociale diensten en UWV.
- **Mobiele incidentapplicatie** In veel organisaties is de drempel om agressie-incidenten te melden nog (te) hoog. De Inspectie SZW is daarom in 2011 begonnen met het ontwikkelen van een mobiele applicatie (app) voor de smartphone. De demo is in de betrokken sectoren enthousiast ontvangen.

Thema Kernenergie

Het onderwerp ioniserende straling kan leiden tot grote maatschappelijke onrust. Dit bleek uit de reacties op de gebeurtenissen met de kerncentrale in Japan in maart 2011. In de havens van Rotterdam en op de luchthaven Schiphol werden binnenkomende vracht en vliegtuigen gecontroleerd op straling. Dit gebeurde aan de hand van protocollen die mede door de specialisten van de Inspectie SZW zijn opgesteld.

In 2011 zijn 200 inspecties uitgevoerd bij bedrijven, ziekenhuizen en wegenbouwers die bij hun werk gebruikmaken van radioactieve bronnen en bij alle bedrijven en instellingen met een zogenoemde complexvergunning. Ook is een aantal bedrijven geïnspecteerd waar de Inspectie SZW al een aantal jaren niet meer had geïnspecteerd en die over een of enkele lichte radioactieve bronnen beschikken. Bijna een kwart had alle Kernenergiewet-verplichtingen (KEW) goed geregeld. Bij de overtreders ging het om bedrijven met een of enkele lichte radioactieve bronnen, die KEW-verplichtingen vergaten na te komen. De resultaten van de inspecties worden in 2012 gepubliceerd.

Markttoezicht productwetgeving

Het markttoezicht op productwetgeving (Warenwet en Warenwetbesluiten) van de Inspectie SZW strekt zich uit over de volgende professionele productgebieden: machines, persoonlijke beschermingsmiddelen, containers, liften, drukvaten van eenvoudige vorm, drukapparatuur en explosieveilig materieel. De activiteiten in 2011 op dit terrein hadden betrekking op zowel het onderzoeken van ongevallen met onveilige producten als het onderzoeken van klachten en signalen uit binnen- en buitenland. Drie onderdelen kenmerkten het programma in 2011: inspecties, uitwerking EU-verordening en internationale samenwerking.

- **Inspecties op bowlingmachines en stalschermen** Naar aanleiding van dodelijke ongevallen met bowlingmachines in Engeland en Denemarken zijn in Nederland in 2011 ruim 80 bowlingbanen geïnspecteerd. Deze inspecties worden in 2012 afgerond. Naar aanleiding van een aantal fatale ongevallen met stalschermen is in de loop van 2011 een inspectieproject gestart. Daarbij werden ongeveer 25 fabrikanten en distributeurs opgespoord en gemaand hun producten veilig te maken dan wel van de markt te halen. Ook is het probleem Europees geagendeerd.
- **EU-verordening markttoezicht** In samenwerking met de NVWA heeft de Inspectie SZW inspecteurs, teamleiders, projectleiders en specialisten opgeleid op het terrein van markttoezicht.
- **Internationale samenwerking** In samenwerking met andere Europese landen is een uniforme werkmethode in het kader van het markttoezicht verder ontwikkeld. Daarnaast zijn activiteiten ondernomen, gericht op een sterkere verankering van de arbeidsomstandigheden in productnormen bij landbouwmachines en de rol van toezichthouders daarbij. Bovendien is een onderzoek met 10 andere EU-landen uitgevoerd, naar de mate waarin fabrikanten van machines in gebruikshandleidingen informatie over geluid hebben opgenomen.

Toezicht op certificerende en keurende instellingen

Op een aantal risicovolle werkterreinen zijn certificerende en keurende instellingen (cki's) werkzaam, aangewezen door de minister van SZW. Deze instellingen hebben in 2011 meer dan 9.000 certificaten afgegeven. De Inspectie SZW houdt toezicht op de cki's. In dat kader zijn in 2011 onder meer de volgende activiteiten verricht:

- **Aanwijzingsonderzoeken** De Inspectie SZW heeft 21 adviezen uitgebracht over een (verlenging van de) aanwijzing van een certificerende en keurende instelling. Deze laatst genoemde taak zal in het kader van een nieuw certificatiestelsel in 2012 worden overgenomen door de Raad van Accreditatie.
- **Hijskraanmachinisten** Niet alle examinatoren van hijskraanmachinisten bleken aan de gestelde eisen te voldoen. Ook voerden de cki's onvoldoende controles uit op de eigen werkzaamheden. Ze hebben deze punten erkend en opgepakt. Eén cki is mede naar aanleiding van dit onderzoek met zijn werkzaamheden gestopt. Het onderzoek naar het keuren van hijskranen wordt begin 2012 afgerond. In 2011 zijn al bij een van de zes cki's op dit terrein de bevoegdheden beperkt. De bevindingen worden mede gebruikt om in 2012 nieuwe certificatieschema's vast te stellen.

6.3 Resultaten op het werkveld Major Hazard Control

De Inspectie SZW houdt toezicht op de naleving van de specifieke regelgeving ten aanzien van het voorkomen van zware ongevallen met gevaarlijke stoffen. Afhankelijk van de hoeveelheid gevaarlijke stoffen binnen een bedrijf, zijn hierbij het Besluit Risico's Zware Ongevallen (Brzo 1999) of de Aanvullende risico-inventarisatie en -evaluatie (ARIE) van toepassing. Hoewel sprake is van kleine kansen, kunnen zware ongevallen grote effecten hebben die de maatschappij ontwrichten. Daarom is de beheersing verregaand geregeld en is intensief overheids-toezicht op deze Brzo-bedrijven wettelijk vereist. De Inspectie SZW oefent toezicht uit door preventieve inspecties, door zware ongevallen bij de Brzo- en ARIE-plichtige bedrijven te onderzoeken en door te participeren in opsporingsonderzoeken onder leiding van het Openbaar Ministerie.

In 2011 zijn meer Brzo-inspecties verricht dan gepland, echter wel binnen de beschikbare inspectiecapaciteit. Hierbij geldt dat vooral meer inspectiecapaciteit is besteed aan die bedrijven waar overtredingen zijn geconstateerd. Bij andere bedrijven is de inspectietijd daarentegen ingekort. De Inspectie SZW heeft meer Veiligheidsrapporten ter beoordeling ontvangen dan verwacht. Het aantal te beoordelen kennisgevingen en meldingen dat in 2011 is ontvangen is daarentegen afgenomen.

Het aantal interventies dat in 2011 is ingezet is in vergelijking met 2010 flink toegenomen. Dit is enerzijds te verklaren door de toename van de hercontrolebezoeken, anderzijds door een stringenter handhavingbeleid. Zo is het aantal eisen flink toegenomen. Daarnaast is het aantal (preventieve) stilleggingen licht gestegen.

Overzicht inzet inspectiecapaciteit MHC

	<i>Prognose aantal inspecties</i>	<i>Realisatie aantal inspecties</i>	<i>Inspecties met overtredingen</i>	<i>Prognose % van beschikbare capaciteit voor inspecties</i>	<i>Realisatie % van beschikbare capaciteit voor inspecties</i>
<i>Brzo-inspecties</i>	225	282	40,5%	67,9%	67,9%
<i>ARIE-inspecties</i>	75	75	44,6%	9,6%	9,1%
<i>Inspectieproject Onderhoudstops</i>	40	26	38,5%	2,5%	1,7%
<i>Inspectie MHC-Arbo</i>	40	45	63,0%	2,0%	2,4%
<i>Ongevalsonderzoek</i>	29	29	17,2%	10,7%	9,3%
<i>Beoordelen veiligheidsrapport</i>	65	99		5,4%	7,0%
<i>Beoordelen kennisgeving/ meldingen/overige taken</i>	74	56		1,9%	2,6%
<i>Totaal</i>	548	601		100%	100%

Interventies	2010	2011
Hercontrolebezoeken	121	164
Waarschuwing	33	34
Eis	86	122
Preventieve stillegging	4	7
Stillegging	-	1
PV	7	10
Totaal 2010	251	338

6.3.1 Inspecties, rapportages en onderzoeken

- *Inspectieprogramma Brzo*

In 2011 is bijna 70% van de beschikbare capaciteit besteed aan het toezicht op Brzo-bedrijven. Hierbij zijn 236 handhavingstrajecten ingezet.

- *Derde ronde veiligheidsrapporten (VR)*

Bedrijven moeten uiterlijk iedere vijf jaar hun veiligheidsrapport evalueren, herzien op relevante ontwikkelingen en opnieuw aan de overheid ter beoordeling voorleggen. In een veiligheidsrapport beschrijft het bedrijf de risico's verbonden aan het werken met gevaarlijke stoffen, de technische installaties en de getroffen organisatorische en technische maatregelen om de risico's te beheersen. Er zijn ruim 30 meer veiligheidsrapporten ter beoordeling aangeboden dan verwacht. Al deze veiligheidsrapporten zijn binnen de wettelijk vastgestelde termijn door de directie MHC beoordeeld.

- *Uitvoeren ongevalonderzoek*

Een wezenlijk onderdeel van het takenpakket is het onderzoeken van ernstige incidenten. Jaarlijks onderzoekt de directie MHC bijna dertig incidenten met gevaarlijke stoffen. Primair doel van het onderzoek is vast te stellen of er sprake is van een overtreding van de wet, met een causale relatie met het incident. Daarnaast leveren deze onderzoeken belangrijke kennis op over achterliggende oorzaken. Relevante incidenten worden aan de Onderzoeksraad voor Veiligheid gemeld, zodat die vanuit haar verantwoordelijkheid onderzoek kan doen.

Incidenten waarbij meer dan een bepaalde hoeveelheid (gevaarlijke) stof is vrijgekomen, moeten ook worden gemeld aan de Europese Commissie en opgenomen in de MARS-database (Major Accident Report System). De directie MHC heeft in 2011 van één incident een MARS-melding gedaan. In 2011 zijn 29 onderzoeken van incidenten afgerond en zijn 28 gemelde incidenten in onderzoek genomen.

- *Incidentrapportage 2008-2010*

In 2011 heeft de directie MHC de periodieke Incidentrapportage uitgebracht over de periode 2008-2010 waarin een analyse wordt gegeven over 77 incidenten die MHC in die periode heeft onderzocht. Bij 26 incidenten zijn 53 werknemers gewond geraakt¹⁹ waarvan er 21 in het ziekenhuis zijn opgenomen en er 2 blijvend letsel hebben opgelopen. Het rapport is verspreid onder alle belanghebbenden. Uit de analyse is gebleken dat:

- onderhoud relatief vaak tot ongevallen leidt;
- het niet tijdig opmerken van een afwijking in de procesvoering een belangrijke rol speelde in het incident;
- in het ontwerp van de installatie meer maatregelen getroffen moeten worden om de uitstroming van een gevaarlijke stof bij een incident te beperken;
- personen betrokken bij het incident beter beschermd moeten worden of meer afstand moeten houden;
- het veiligheidsmanagementsysteem niet altijd volledig is of volledig wordt toegepast.

¹⁹ Enkele grote incidenten, onder andere met dodelijke slachtoffers, zijn vanwege het nog lopende strafrechtelijke onderzoek niet in deze analyse meegenomen.

•*Strafrechtelijke onderzoeken*

Bij zeer ernstige incidenten, of als er meer signalen zijn over tekortkomingen van een bedrijf, kan het Openbaar Ministerie een strafrechtelijk onderzoek starten. De directie MHC van de Inspectie SZW is een belangrijke partner; alle inspecteurs zijn bevoegd tot opsporing. In 2011 zijn 10 processen-verbaal opgemaakt. Naast het onderzoek naar de brand bij Chemie-Pack zijn twee andere omvangrijke onderzoeken afgerond en enkele nieuwe onderzoeken gestart. Deze onderzoeken vergen zowel inhoudelijk als qua capaciteit relatief veel inzet.

•*Inspectieprogramma ARIEe-bedrijven*

Voor de ARIE-plichtige bedrijven is beleidsmatig afgesproken dat zij ten minste eenmaal per twee jaar worden geïnspecteerd. Drie organisaties met vergelijkbare installaties - de gasverdeelstations van de Gasunie, spoorwegemplacements van Prorail en munitieopslagplaatsen van Defensie - worden steekproefsgewijs geïnspecteerd volgens een per organisatie vastgestelde concern-aanpak. In 2011 zijn 75 inspecties uitgevoerd waarbij 49 handhavingsinstrumenten zijn ingezet.

6.3.2 Specifieke aandachtsgebieden

Veiligheidscultuur

De veiligheidscultuur die heerst in bedrijven, bepaalt mede welk niveau van veiligheid kan worden bereikt. In 2010 is een inspectieaanpak ontwikkeld, is hierover met het bedrijfsleven gecommuniceerd en is een gerichte opleiding voor de toezichthouders gemaakt. In 2011 is uitvoering gegeven aan deze landelijk opgezette opleiding voor de inspecteurs van de betrokken toezichthouders. In 2012 zal bij een aantal Brzo-inspecties op het onderwerp Veiligheidscultuur worden geïnspecteerd.

Veiligheid bij grote opslagtanks

Na het grote incident in Buncefield (Engeland) is de richtlijn aangepast voor bovengrondse opslag van brandbare vloeistoffen in verticale cilindrische tanks (richtlijn PGS 29). Een landelijke werkgroep van overheid en bedrijfsleven is in 2010 gestart om tot implementatie van deze richtlijn in Nederlandse situaties te komen. De Inspectie SZW participeert hierin. De Inspectie SZW streeft ernaar dat een opslagtank met brandbare stoffen voorzien moet zijn van een onafhankelijke overvulbeveiliging.

Bundeling Vernieuwend Toezicht Chemie en Brzo-toezicht

Het programma Vernieuwend Toezicht Chemie (VT Chemie) en het programma LAT-Brzo zijn in 2011 samengegaan in het programma *Landelijke Aanpak Toezicht (LAT) Risicobeheersing Bedrijven*. Betrokken bestuurders van rijksoverheden, provincies, gemeenten, brandweer, en waterkwaliteitsbeheerders hebben met het *Eindbeeld Brzo-VT Chemie* de ambitie vastgelegd om te komen tot een optimale risicobeheersing bij bedrijven op het gebied van veiligheid, arbeidsomstandigheden, milieu en water. Vanuit overheidszijde zal het toezicht op deze bedrijven efficiënter en effectiever worden ingezet, zodat bedrijven afgestemd en eenduidig toezicht ervaren. Dat betekent niet minder toezicht, maar wel risicogestuurd en deskundiger toezicht. Het uitgangspunt is eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven, het overheidstoezicht kan vervolgens aanhaken op de bedrijfsinterne managementsystemen: 'systeemgericht' toezicht.

Toezicht op arbeidsomstandigheden in de majeure risicobedrijven

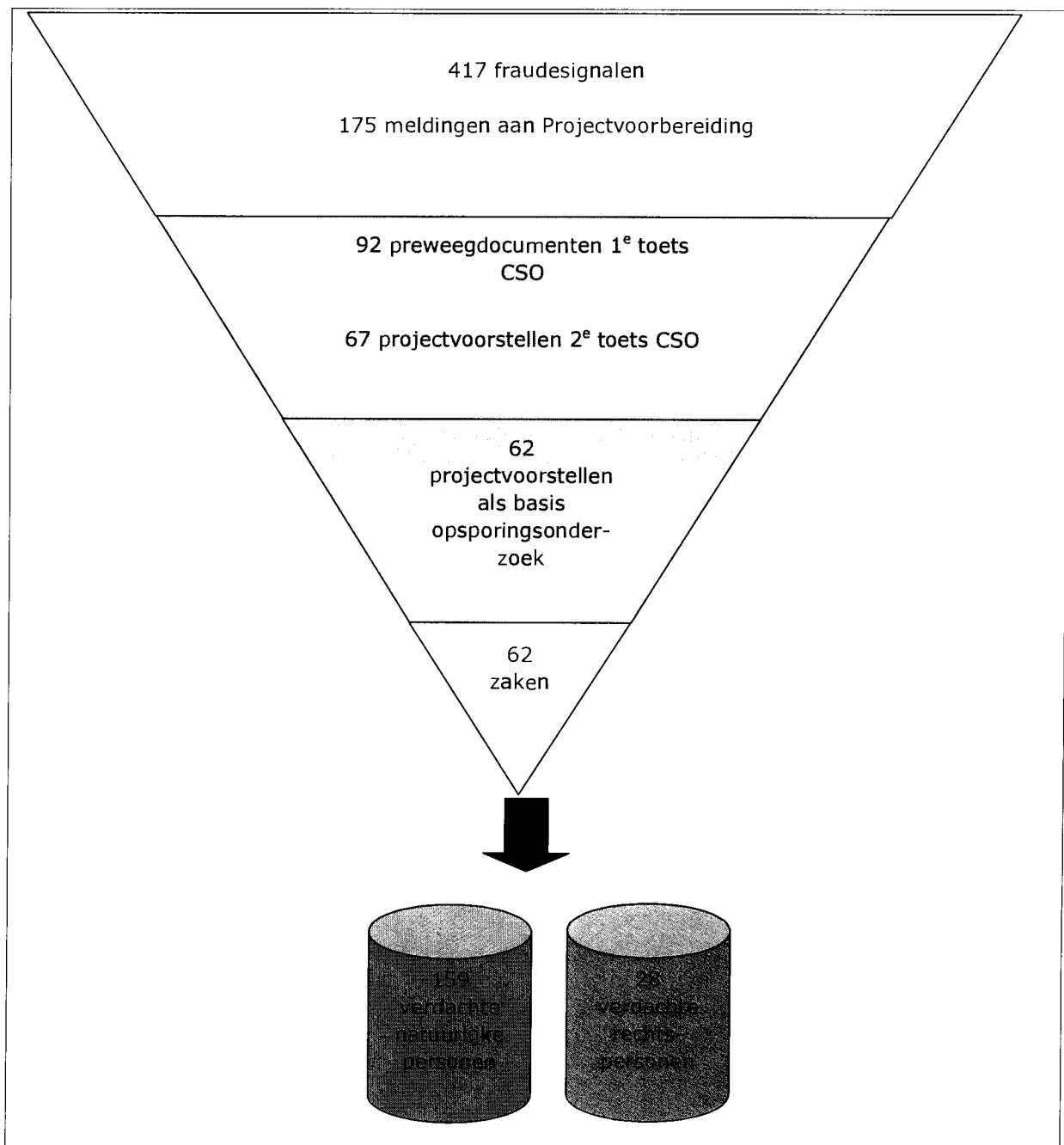
In 2011 is het reguliere arbeidsomstandigedentoezicht zoals geluid, fysieke belasting en dergelijke, voor bedrijven die Brzo- of ARIE-plichtig zijn, ondergebracht bij de directie MHC. Hiermee geeft MHC mede invulling aan het integrale toezicht bij de Brzo-bedrijven, dat aansluit op de zorgsystemen van het bedrijf, zoals dat is benoemd als te realiseren onderwerp in het *Eindbeeld Brzo-VT Chemie*.

6.4 Resultaten op het werkveld Opsporing

De directie Opsporing is de bijzondere opsporingsdienst binnen de Inspectie SZW. Deze is opgericht om fraudes en andere zware delicten binnen de keten van werk en inkomen op te sporen. De Inspectie SZW biedt haar expertise op het gebied van criminaliteits-, risico- en digitale analyse aan samenwerkingspartners aan, ter ondersteuning van controle en opsporing.

6.4.1 Opsporingsonderzoeken

In 2011 zijn 62 opsporingsonderzoeken afgerond. Bij deze opsporingsonderzoeken waren 159 natuurlijke personen betrokken en 28 verdachte rechtspersonen. Er is een onrechtmatig verkregen voordeel vastgesteld ten bedrage van € 51 miljoen. Hiermee zijn geplande doelstellingen voor 2011 volledig behaald. De onderzoeken vloeiden voort uit meldingen van onder meer de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE), de voormalige Arbeidsinspectie, UWV en politie. Ook ging het om aangiften door slachtoffers en meldingen van BlinN.

Overzicht inzet capaciteit

	Prognose	Realisatie
Aantal opsporingsonderzoeken	59-64	62
Aantal verdachten	175-195	187
Opsporing onrechtmatig verkregen voordeel	€ 24 mln	€ 51 mln

De 62 afgeronde onderzoeken hadden betrekking op de onderstaande thema's:

	Reguliere onderzoeken	Ontnemingsonderzoeken
Arbeidsuitbuiting/mensenhandel	9	2
Arbo-fraude	2	
Illegale tewerkstelling	13	1
Uitkeringsfraude	15	
Subsidiefraude	1	
Actualiteiten (o.a. PGB)	5	4
Overige Arbeidsmarktfraude	10	

6.4.2. Specifieke aandachtsgebieden

Arbeidsuitbuiting

De Inspectie SZW is bij al haar activiteiten alert op signalen van arbeidsuitbuiting en mensenhandel. De directie Opsporing en de directie AMF en hebben een belangrijke rol in de preventie, signalering en bestrijding van mensenhandel en (arbeids)uitbuiting. In 2011 heeft de Inspectie SZW de volgende activiteiten ontplooid:

De directie Arbeidsmarktfraude heeft 62 signalen van mogelijke arbeidsuitbuiting aan de directie Opsporing gezonden. Deze signalen zijn geanalyseerd en doorgezonden aan het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM).

- Er is een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de Inspectie SZW en het EMM over de uitwisseling, opvolging en terugkoppeling van signalen.
- Alle inspecteurs arbeidsmarktfraude zijn aanvullend getraind in het herkennen van signalen van arbeidsuitbuiting. Tijdens de training is bijzondere aandacht besteed aan de omgang met potentiële slachtoffers.
- Er zijn 11 strafrechtelijke onderzoeken verricht door de directie Opsporing naar arbeidsuitbuiting. Twee van deze onderzoeken betroffen daarnaast een Strafrechtelijk Financieel Onderzoek (SFO). Dit heeft tot doel de dader of daders het financieel gewin te ontnemen dat ze met hun misdaad hebben verkregen.
- Eind 2011 zijn bij de Kamer van Koophandel 3 regionale pilots gestart gericht op het doorgeven van signalen over arbeidsuitbuiting en schijnzelfstandigheid aan de Inspectie SZW. In juli 2012 wordt op basis van de resultaten besloten over verlenging dan wel landelijke uitrol van deze pilots.

Uitvoeren fraudeverkenningen

De criminaliteitsanalisten van de Inspectie SZW hebben in 2011 voor de eigen recherche 68 analyses uitgevoerd. De analisten hebben samen met de partners in het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM), Nationale Recherche (NR), Koninklijke Marechaussee (Kmar), Openbaar Ministerie, Comensha en de IND een monitor Mensenhandel en Menssmokkel ontwikkeld die driemaandelijks wordt uitgevoerd op basis van de onderzoeksvoorstellen van opsporingsonderzoeken.

In 2011 zijn tactische analyses afgerond van de sectoren Bouwnijverheid, Land- en Tuinbouw, Uitzendbureaus en de Schoonmaaksector. Deze analyses dienen als input voor de selectie van de

te inspecteren bedrijven op naleving van de regels omtrent illegale tewerkstelling en beloning op minimumloonniveau. Er zijn voor de Inspectie SZW ook analyses uitgevoerd op de huisvesting van arbeidsmigranten, de champignonsector, met betrekking tot de Grolsche Veste, op het terrein van Persoonsgebonden Budget en van malafide asbestverwijderingsbedrijven.

Begin 2012 zijn de analyses die in 2011 zijn gestart op de terreinen thuiszorg en binnenvaart afgerond.

Meldingen genereren en verwerken

De primaire taak van een CIE is het opmaken en verstrekken van een proces verbaal dat als beginpunt kan dienen van een opsporingsonderzoek of als sturing voor een lopend onderzoek.

De CIE heeft in 2011 totaal 189 processen-verbaal van bevindingen opgemaakt. Hiervan zijn er 93 verstrekt aan de opsporing. Deze hebben geleid tot 34 opsporingsonderzoeken. 80% van deze processen-verbaal vielen binnen de thema's land- en tuinbouw, bouw, schoonmaak, horeca, de uitzendbureaus en arbeidsuitbuiting. Deze thema's hebben prioriteit bij de selectie van opsporingsonderzoeken. De CIE is verder actief in het inwinnen van informatie uit het buitenland.

Het Informatie Knooppunt SZW (IKP) veredelt en verdeelt (mogelijke) fraudemeldingen over de uitvoeringsorganisaties in de keten van Werk en Inkomen en de Inspectie SZW. Het IKP heeft in 2011 in totaal 2.217 fraudemeldingen ontvangen.

Afnemers	Ontvangen/doorgezette meldingen
UWV	269
AI	157
RCF	344
SVB	36
SIOD	190
Totaal verstrekt aan ketenpartners	996
Te weinig concreet	171
Ongegrond	59
Buiten SZW-domein	254
Andere organisaties	737
Totaal 2011	2.217

Uitvoering opsporingsonderzoeken

In 2011 heeft de Inspectie SZW onderzoeken verricht naar arbeidsuitbuiting, georganiseerde illegale tewerkstelling, mensensmokkel en uitkeringsfraude. Een paar voorbeelden van deze onderzoeken:

- Onderzoek naar arbeidsuitbuiting van Hongaren die onder valse voorwendselen zijn geworven om in Nederland arbeid te verrichten.
- Een fraudezaak in het Haagse Chinatown waarbij de Singaporese verdachten zich vermoedelijk bezighielden met het tewerkstellen van illegalen, witwassen en het zonder vergunning verstrekken van geldleningen tegen woekerrentes aan onder meer vreemdelingen die illegaal in Nederland verblijven. Verdachten hebben hierbij geweld gebruikt. In deze zaak zijn acht mannen van Singaporese afkomst aangehouden en al maanden in voorlopige hechtenis geplaatst.

- Het onderzoek naar psychiaters die mensen ten onrechte afkeurden en aan Persoonsgebonden Budgetten hielpen, liep in 2011 door. Begin 2011 zijn in deze zaak vier verdachten aangehouden. Het onderzoek verkeert in de afrondende fase.
- Een groot onderzoek naar het misbruik van de Kennismigrantenregeling. De zeven verdachten hebben vermoedelijk 800 vreemdelingen van Chinese afkomst ondersteund bij hun wederrechtelijke toegang tot Nederland.
- Een grootschalige actie van de Inspectie SZW samen met het Korps landelijke politiediensten tegen uitbuiting in de binnenvaart. Hierbij is naast controles op de schepen ook de administratie van een uitzendbureau in beslag genomen, dat verantwoordelijk is voor de tewerkstelling van enkele honderden Filipijnse bemanningsleden in de Nederlandse binnenvaart. Er zijn sterke aanwijzingen dat er met verschillende arbeidscontracten is gewerkt om zo tewerkstellingsvergunningen te krijgen. In de praktijk kreeg het Filipijnse personeel het lage loon van een paar honderd dollar uitbetaald. Daarvoor maakten de matrozen werkdagen van meer dan 10 uur, zes dagen per week. De bemanningsleden bleven acht maanden op een schip en konden en mochten dat niet verlaten.

Ondersteunende processen

De digitale recherche heeft in 2011 in totaal 73 onderzoeken van de directie Opsporing en andere partijen ondersteund. 52 onderzoeken waren voor de eigen organisatie en 21 voor externe partijen. Zo zijn er 12 onderzoeken van de voormalige Arbeidsinspectie ondersteund en 2 onderzoeken van sociale researches van gemeenten.

Knelpunten signaleren en melden

- De Inspectie SZW heeft een bestuurlijke rapportage over de uitbuitingssituatie in Someren opgesteld.
- Daarnaast is een advies opgesteld met betrekking tot fraude met gefingeerde dienstverbanden.
- Naar aanleiding van een rapportage over het onderzoek naar Chinese burgers die gepoogd hebben de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen via dienstverbandfraude, is de betreffende wet en regelgeving aangepast.
- De Inspectie SZW heeft het ministerie van OC&W op de hoogte gesteld van de bevindingen van een strafrechtelijk onderzoek naar frauduleuze handelingen van een niet erkende universiteit.

Diensten die de Inspectie SZW levert aan derden

- **Gemeenten** In 2011 zijn 30 opsporingsonderzoeken uitgevoerd voor de gemeente Arnhem en 7 voor het gemeentelijk samenwerkingsverband Drechtsteden. Deze onderzoeken zijn uitgevoerd op basis van dienstverleningsovereenkomsten die met de genoemde gemeenten zijn afgesloten.
- **Anderen** De criminaliteitsanalisten hebben in 2011 voor de Interventieteams 33 analyserapporten opgesteld. De digitale recherche heeft in 2011 2 onderzoeken van de Rijksrecherche, 1 onderzoek van de FIOD, 2 onderzoeken van de AID, 1 onderzoek van de Zorgautoriteit en 1 onderzoek van de Inspectie Volksgezondheid ondersteund.

6.5 Resultaten op het werkveld Werk en Inkomen

De Inspectie SZW heeft op haar werkveld Werk en Inkomen in 2011 de volgende resultaten geleverd:

- 7 programmarapportages als uitvloeisel van het Jaarplan 2011 en 1 programmarapportage voortvloeiend uit het Jaarplan 2010;
- 17 nota's van bevindingen van rapportages;
- 2 afzonderlijke rapporten/2 verkennende studies met (politiek) actuele thema's;
- 18 toezichtbaarheidstoetsen op voorgenomen regelgeving;
- landelijke oordelen over rechtmatige/ doeltreffende uitvoering wetten door zelfstandige bestuursorganen en gemeenten.

A. Programma Participatie

De centrale vraag binnen het programma participatie is: "Hoe worden middelen en instrumenten, voortkomend uit het participatiebeleid, zo ingezet dat de meerwaarde ervan bij het vinden van werk zo groot mogelijk is en dat de relatie tussen de inzet en de concrete vraag naar arbeid centraal staat."

In de rapportage *Activering jongeren* schetst de inspectie een beeld van de mate waarin UWV en gemeenten zich hebben ingesteld op de nieuwe benadering van jongeren, zoals bedoeld in de Wet Investeren in Jongeren (WIJ) en de Wet Wajong (werk boven inkomen en werken naar vermogen). Om de deelname van jongeren aan de arbeidsmarkt te verhogen is in 2009 de WIJ ingevoerd en in 2010 de nieuwe Wet Werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten. Beide wetten vereisen een andere benadering van gemeenten en UWV door meer verantwoordelijkheden neer te leggen bij jongeren die een beroep doen op een uitkering. De inspectie onderzocht of gemeenten en UWV de beoogde omslag in benadering hebben gemaakt. Gemeenten zijn door de aanpak van de jeugdwerkloosheid en de Work First aanpak bij de WWB al enige tijd gewend aan de nieuwe benadering. Voor UWV betekent de invoering van de nieuwe Wajong in 2010 een grotere omslag. De inspectie ziet een kentering in de benadering van jeugdige werklozen door gemeenten en UWV. De nadruk ligt steeds meer op het naar werk begeleiden van deze jongeren. Daarbij wijzen gemeenten en UWV jongeren erop dat ze moeten meewerken aan hun re-integratie. Doen ze dat niet, dan heeft dat consequenties voor hun uitkering. Ook als ze een arbeidsbeperking hebben of onvoldoende scholing, moeten ze alles op alles zetten om aan het werk te komen. Minder positief is de inspectie over het sluitstuk van het begeleidingsproces: het daadwerkelijk plaatsen van de jongeren. Het is vooral van belang dat gemeenten en UWV het matchingsproces verbeteren en dat ze beter samenwerken bij de benadering van werkgevers.

In de programmarapportage *Iedereen aan de slag* signaleert de Inspectie SZW dat UWV en gemeenten op de Werkpleinen steeds meer aandacht hebben voor de vraag van werkgevers. Veel inspanningen op de Werkpleinen zijn daarbij gericht op langdurige arbeid. UWV en vooral gemeenten kunnen in de huidige flexibiliserende arbeidsmarkt meer inspelen op de vraag naar flexibele arbeid, zoals tijdelijk werk en werk via uitzendbureaus. Als mensen met een uitkering niet genoeg doen om passend werk te zoeken, dan kunnen UWV en gemeenten hen sancties opleggen. Organisaties zijn terughoudend met financiële sancties, zeker wanneer het gaat om weigeren van tijdelijk werk. Vooral gemeenten blijken onvoldoende dwang en drang uit te oefenen om ervoor te zorgen dat mensen actief op zoek gaan naar werk. Voor mensen in de Wet Werk en Bijstand (WWB) en in de Werkloosheidswet (WW) geldt een sollicitatieplicht. Toch zegt de helft van de mensen met een WWB-uitkering geen verplichting tot solliciteren te ervaren. Voor mensen met een WW-uitkering geldt dat in één op de vijf gevallen. Hoe langer de uitkering duurt, des te lager is de ervaren sollicitatieplicht.

B. Programma Inkomenszekerheid

De inspectie heeft op verzoek van de staatssecretaris onderzoek gedaan op het terrein van armoede met de vraag: welke factoren zijn bepalend voor mensen om uit de armoede te geraken? De uitkomsten van het onderzoek zijn gericht op mogelijke succesfactoren die gemeenten kunnen inzetten bij hun armoedebelied. Met de verkennende studie *Dat werkt* biedt de inspectie inzicht in wat mensen hebben gedaan om uit de armoede te komen en welke (omgevings-)factoren daarbij van belang zijn geweest. De inspectie heeft mensen geïnterviewd die na langere tijd een uitkering

te hebben gehad, weer aan het werk zijn gekomen. De inspectie komt tot de conclusie dat een positieve opstelling van de klant, gekoppeld aan een stimulerende benadering van een klantmanager, leidt tot de grootste kans tot uitstroom uit de armoede.

Het onderzoek naar de stand van zaken omtrent de schuldhulpverlening, opgenomen in het jaarplan 2011 is gerelateerd aan het wetsvoorstel Gemeentelijke schuldhulpverlening, ingediend in 2010, dat als doel heeft de effectiviteit van de schuldhulpverlening te verbeteren. Aan dit wetsvoorstel heeft de inspectie criteria ontleend om de stand van zaken bij de gemeentelijke schuldhulpverlening in beeld te brengen. In haar verkennende studie de *Stand van zaken uitvoeringspraktijk schuldhulpverlening 2010-2011* doet de inspectie hiervan verslag. Het blijkt dat hoe meer gemeenten de regierol oppakken, zoals beoogd in het wetsvoorstel, des te beter zij invulling geven aan integrale schuldhulpverlening. Deze verkennende studie dient als nulmeting. In een vervolgonderzoek zal de inspectie inzicht kunnen bieden in de effectiviteit van de uitvoering van de nieuwe wetgeving.

In de programmalijn *Handhaving binnen het stelsel van werk en inkomen* geeft de inspectie gevolg aan het verzoek van de staatssecretaris om onderzoek te doen naar de uitvoeringspraktijk ten aanzien van de sanctionering van WWB-cliënten van wie kleding en/of gedrag de kansen op de arbeidsmarkt belemmeren. Daarnaast heeft de inspectie in het onderzoek *Kleding en gedrag UWV* deze thematiek verbreed naar de sanctionering door werkcoaches van UWV op gedrag en kleding. Dit onderzoek sluit ook aan bij het *Handhavingsprogramma SZW 2011-2014*. Het programma benoemt UWV expliciet als verantwoordelijke bij de aanscherping van de handhaving ingeval van ongepaste kleding of gedrag. De inspectie heeft in haar onderzoek *Zijn er inkomsten of niet; ff checken!* onderzocht of het beleid en uitvoering van gemeenten voorziet in het controleren en volledig verrekenen en terugvorderen van alle inkomsten uit arbeid van bijstandsontvangers, waarover belasting en premies zijn afgedragen.

Gebaseerd op deze drie onderzoeken heeft de inspectie een programmarapportage over Handhaving uitgebracht. In deze programmarapportage *Het naleven van verplichtingen* concludeert de inspectie het volgende:

- Gemeenten zetten zich onvoldoende in om alle inkomsten uit werk van mensen met een WWB-uitkering te achterhalen;
- Ten aanzien van kleding en gedrag is nauwelijks sprake van een directe sturing op de werkwijze van de werkcoaches en klantmanagers. Continuering van de huidige manier van sturen zal niet leiden tot meer gebruik van het sanctiemiddel om gedrag van cliënten positief te beïnvloeden. Uitgangspunt van de regelgeving is dat bij overtreding van de re-integratieverplichtingen een maatregel wordt opgelegd.
- Een gevolg van e-dienstverlening kan zijn, dat de mogelijkheden om schendingen van de arbeidsverplichtingen te traceren en te corrigeren, beperkter zijn. De introductie van e-dienstverlening, nu bij UWV, maar straks ook bij gemeenten, betekent minder klantcontacten. Het persoonlijk gesprek als instrument voor beïnvloeding en bijsturing boet daardoor in aan kracht.

Verder biedt de inspectie met het onderzoek *Voorlichting aan WGA'ers* inzicht in de effecten van voorlichting aan gedeeltelijk arbeidsgeschikten over de financiële prikkels van de regeling Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) en over de aanvullende inkomensregelingen. Met een klantenquête heeft de inspectie de ervaringen van WGA'ers met de voorlichting over deze onderwerpen in kaart gebracht en waartoe deze voorlichting heeft geleid. Daaruit blijkt dat driekwart van de gedeeltelijk arbeidsgeschikten door de voorlichting van het UWV op de hoogte zegt te zijn van de systematiek van de regeling WGA. Nog eens 12% heeft één of beide bronnen naar eigen zeggen enigszins begrepen. Voor veruit de meeste uitkeringsgerechtigden is de verstrekte informatie dus duidelijk, al weet niet iedereen precies wat dit betekent voor de eigen situatie.

De inspectie oordeelt dat de voorlichting van UWV en het bereik daarvan onder de WGA-gerechtigden voldoende is en wijst erop dat de effectiviteit van voorlichting alleen beperkt is. Of een WGA'er actief naar werk zoekt of werk vindt, hangt vooral af van de eigen gezondheidsbeleving, de houding ten opzichte van betaald werk en een zekere mate van zelfredzaamheid. De voorlichting door UWV speelt voor het vinden van werk een minder

onderscheidende rol. De inspectie is dan ook van oordeel dat meer of betere voorlichting door UWV over de systematiek van de wet niet zal leiden tot een betere werking van de WGA.

C. Programma Dienstverlenende overheid

Is de dienstverlening in de sector werk en inkomen zo ingericht dat de burger centraal staat? Dat was de vraag voor het programma *Dienstverlenende Overheid in 2011*. De onderzoeken in 2011 hebben tot twee rapportages geleid: *De cliënt centraal* en *Samenwerken voor uitkeringsgerechtigden met gezondheidsproblemen*.

Klantgerichte dienstverlening is – naast 'werk boven inkomen' en doelmatigheid – een van de uitgangspunten van het stelsel van werk en inkomen. UWV, SVB en gemeenten hebben de afgelopen jaren hun dienstverlening meer klantgericht weten te maken. Uit de manier waarop de organisaties omgaan met bijvoorbeeld cliëntenparticipatie en klachtenanalyse blijkt een blijvende aandacht voor klantgericht werken. Via grootschalige kwantitatieve klantmetingen meten de uitvoeringsorganisaties voortdurend de klanttevredenheid. Het klanttevredenheidsonderzoek zoals dat nu wordt uitgevoerd in de sector werk en inkomen, levert echter slechts een beperkte bijdrage aan het komen tot een meer klantgerichte dienstverlening. Gezien het gebrek aan validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten van het klanttevredenheidsonderzoek dat voor verantwoording aan de minister en het (gemeente)bestuur wordt gebruikt, concludeert de inspectie dat dit onderzoek niet meer dan een zeer globale en mogelijk vertekende indruk geeft van de stand van zaken in de uitvoering, en alleen al daarom ongeschikt is om op te sturen. UWV en SVB werken nu ook met nieuwere vormen van klanttevredenheidsonderzoek waarvan de opbrengst wel bruikbaar is voor concrete verbetering van de dienstverlening.

Daarnaast onderzocht de inspectie innovatieve manieren waarop professionals in de sectoren werk & inkomen en de gezondheidszorg samenwerken om uitkeringsgerechtigden met gezondheidsproblemen zo goed mogelijk te helpen bij het vergroten van hun kansen op de arbeidsmarkt. Uitkeringsgerechtigden met gezondheidsproblemen kunnen in een vicieuze cirkel van inactiviteit en (ervaren) gezondheidsproblemen terechtkomen. De kansen op de arbeidsmarkt voor deze groep mensen worden vergroot door het uitgangspunt 'first place, then train'. Met andere woorden: werken aan het oplossen van gezondheidsproblemen door mensen te activeren en zo mogelijk aan het werk te helpen. Daarbij is het van belang dat de professionals in deze sectoren hun dienstverlening onderling goed afstemmen door het creëren van een gemeenschappelijk gevoel van urgentie en het formuleren van gemeenschappelijke doelen, het aanwijzen en opleiden van een regisseur, en het ontwikkelen van deskundigheid en gezamenlijke instrumenten die de samenwerking ondersteunen.

D. Programma Informatieprocessen

Het centrale thema voor de toezichtactiviteiten van het programma informatieprocessen in 2011 was *Betrouwbare en relevante informatie op het juiste moment, veilig bij de juiste persoon, tegen minimale lasten*. Speerpunten daarbij zijn de kwaliteit van de informatie, het verminderen van de administratieve lasten en de bescherming van de persoonsgegevens.

Binnen dit programma verschenen in 2011 twee programmarapportages. In haar rapportage *De keten volgt klanten* gaat de inspectie in op de vraag hoever de ketenpartners in de sector werk en inkomen zijn gevorderd met de ontwikkeling en het gebruik van klantvolgsystemen. Door de toename van het aantal koppelingen van gegevens neemt het belang van de bescherming van persoonsgegevens toe. De inspectie besteedt daaraan ook aandacht in deze rapportage. De inspectie concludeert dat gemeenten kansen laten liggen. Allereerst bieden de BKWI-rapportages over het gebruik van Suwinet-Inkijk de gemeenten informatie over mogelijk onrechtmatige raadpleging en verwerking van gegevens. Een andere kans is dat klanten van de gemeentelijke sociale dienst, door gebruik te maken van hun inzage- en correctierecht, kunnen bijdragen aan verbetering van de kwaliteit van de gebruikte gegevens in de keten.

In programmarapportage *Gegevensuitwisseling WWB/WIJ* staat de bijdrage van de informatie-uitwisseling bij de uitvoering van de WWB en de WIJ centraal. Onderzocht is onder meer welke informatie de ketenpartners onderling uitwisselen, in het bijzonder op het terrein van de

arbeidsmarktinformatie, of deze informatie nodig en voldoende is, in hoeverre er sprake is van hergebruik van informatie en in hoeverre er sprake is van veilige uitwisseling van gegevens. De inspectie is – ondanks verbeteringen die ze constateert - bezorgd om gemeentelijke gegevensbeveiliging op het gebied van werk en inkomen. Gemeenten, Inlichtingenbureau en BKWI hebben de afgelopen jaren diverse maatregelen getroffen om de beveiliging en privacy van persoonsgegevens in de keten van werk en inkomen te verbeteren. Omdat gemeenten zich niet duidelijk verantwoordt op dit gebied, is er geen zekerheid over de stand van zaken. Ook gebeurt het nog dat burgers dezelfde gegevens meer dan eens moeten aanleveren, en dat medewerkers gegevens die al digitaal beschikbaar zijn, opnieuw invoeren.

E. Overige inspectietaken

In opdracht van de inspecteur-generaal SZW voert de Auditdienst SZW de wettelijke toezichttaken uit op de rechtmatige en doelmatige uitvoering van wetten door uitvoeringsorganisaties en gemeenten. De Auditdienst voert organisatie- en verantwoordingsgerichte onderzoeken uit. De oordelen gebaseerd op de onderzoeken van de Auditdienst vallen onder de verantwoordelijkheid van de inspecteur-generaal. Het gaat in 2011 naast het verantwoordingsgericht onderzoek op gemeenten en zbo's om de volgende onderzoeken:

- Incidenteel en Meerjarig aanvullende uitkeringen (IAU en MAU);
- Categoriele aanvullende inkomensondersteuning door gemeenten;
- UWV en Walvis polisadministratie;
- Vervolgonderzoek risicobeheersing UWV;
- SVB Tien;
- Evaluatie 'dubbel toezicht' DNB en AFM.

Resultaten gericht op de uitvoering van de WWB

Aan de hand van gemeentelijke jaarrekeningen is onderzoek uitgevoerd naar de rechtmatigheid van de uitvoering van de WWB/WIJ. Dit onderzoek is uitgevoerd bij de 245 gemeenten die een Incidentele aanvullende uitkering hebben aangevraagd, bij de 16 gemeenten die een Meerjarige aanvullende uitkering hebben aangevraagd, bij 60 gemeenten op basis van een statistisch verantwoorde steekproef en bij de 4 grote gemeenten. Het belangrijkste criterium dat de inspectie hanteert, is of in geval van een niet goedkeurende controleverklaring bij een gemeentelijke jaarrekening dit mede veroorzaakt is door de uitvoering van de WWB/WIJ. Bij geen van de onderzochte gemeenten is hiervan sprake. Gerelateerd aan dit hoofdcriterium zijn er derhalve geen belangrijke tekortkomingen geconstateerd bij de uitvoering van de WWB/WIJ door de gemeenten.

Bij de 60 steekproefgemeenten en de 4 grote gemeenten is onderzoek verricht om het beeld over de uitvoering van de WWB/WIJ aan te vullen. Samen vertegenwoordigen ze ongeveer 38% van de WWB budgetten die zijn toegekend aan de gemeenten (Inkomensdeel als bedoeld in artikel 69 WWB en SZW-deel Participatiebudget). Vastgesteld is of er bij gemeenten bij de uitvoering van de WWB/WIJ rechtmatigheidsfouten zijn groter dan 1% dan wel onzekerheden groter dan 3% van de som van de budgetten die zijn toegekend aan een gemeente. Van de 4 grote gemeenten is hiervan bij 1 gemeente sprake.

Met ingang van 1 januari 2010 heeft de SVB wettelijk tot taak het verlenen van algemene bijstand van een aanvullende inkomensvoorziening ouderen (AIO). Aan de hand van het SUWI jaarverslag 2010 van de SVB is onderzoek uitgevoerd naar de rechtmatigheid van de AIO over 2010. Vastgesteld is dat er bij de uitvoering van de AIO fouten zijn gemaakt die groter zijn dan 1% van de verantwoorde uitkeringslasten AIO en onzekerheden zijn groter dan 3% van de verantwoorde uitkeringslasten AIO. Voor een groot deel van de fouten zijn deze te herleiden tot fouten ontstaan vóór het verantwoordingsjaar 2010. Een groot deel van de oude fouten is toe te rekenen aan het handelen van de gemeenten. De SVB heeft vooralsnog geen herstelplannen voorzien.

Incidenteel aanvullende uitkeringen (IAU) en Meerjarig aanvullende uitkeringen (MAU)

In 2011 dienden 259 gemeenten een aanvraag in voor een incidenteel aanvullende uitkering bij de Toetsingscommissie WWB als gevolg van een tekort op het inkomensdeel van het WWB-budget, dat is ontstaan in 2010. De Toetsingscommissie beoordeelt of een verzoek van de gemeente voldoet aan de voorwaarden en adviseert de minister van SZW. De minister van SZW beslist over het verzoek van de gemeente en betreft bij zijn beslissing het oordeel van de inspectie over de

uitvoering van de WWB c.s. De inspectie rapporteerde aan de minister over de rechtmatigheid van de uitvoering van de WWB c.s. van gemeenten met een inwoneraantal <40.000. De inspectie stelde geen (algemene) rechtmatigheidstekortkomingen vast, met uitzondering van 2 gemeenten. Bij 31 gemeenten, waarbij de inspectie ook het beleid, de uitvoering en de sturing beoordeelde (gemeenten met een inwoneraantal >40.000) rapporteerde de inspectie dat de keuzes van de gemeenten in beleid en uitvoering in het algemeen niet hebben geleid tot het ontstane tekort op het inkomensdeel van het toegekende WWB-budget. Wel stelde de inspectie bij het merendeel van de onderzochte gemeenten vast dat gemeenten eerder kunnen sturen op risico's van budgettekorten.

Op verzoek van de Toetsingscommissie WWB stelde de inspectie bij 16 gemeenten onderzoek in naar de mogelijke oorzaken van meerjarige tekorten op het inkomensdeel van de WWB. Bij 12 gemeenten, waarbij het tekort van de gemeente verklaarbaar is vanuit een stoornis in het gehanteerde verdeelmodel en uit beleid, uitvoering en sturing van de gemeente, onderzocht de inspectie de verbeteringen die de gemeente beoogd had, aan de hand van het verbeterplan van de gemeente voor de jaren 2011-2013. Van het merendeel van de onderzochte gemeenten oordeelde de inspectie dat het verbeterplan in een goede basis voorzorg om de voorziene tekorten in de jaren 2011-2013 terug te dringen. Daarbij merkt de inspectie op dat exogene factoren afbreuk kunnen doen aan het realiseren van de (gekwantificeerde) doelstellingen, zoals de gemeente die heeft benoemd. Voorbeelden van exogene factoren zijn wet- en regelgeving en maatschappelijke ontwikkelingen.

Met het onderzoek naar de *Categoriale aanvullende inkomensondersteuning door gemeenten* onderzocht de inspectie bij alle gemeenten of het beleid met betrekking tot de toepassing van de categoriale inkomensondersteuning in overeenstemming is met de WWB. In 389 van de 418 gemeenten is dat het geval. Van de 29 – vooral kleinere – gemeenten waar tekortkomingen zijn geconstateerd, hebben de meeste hun beleid alsnog in overeenstemming met de WWB gebracht. In de praktijk blijken onterechte eindejaarsuitkeringen een hardnekkig, jaarlijks terugkerend fenomeen.

Resultaten verantwoordingsgericht onderzoek zelfstandige bestuursorganen

De inspectie onderzoekt jaarlijks of de jaarverslagen en de jaarrekeningen van UWV, BKWI, SVB, Inlichtingenbureau gemeenten (IB) en RWI aan de Suwi-eisen voldoen. Ook gaat de inspectie na of de (interne) accountantscontrole daarop en de ICT-onderzoeken adequaat zijn opgezet en uitgevoerd. Het onderzoek richtte zich over 2011 met name op de informatie over de (financiële) rechtmatigheid van de uitkeringsverstrekking, de naleving van Europese aanbestedingsregels, de geautomatiseerde gegevensverwerking en beveiliging Suwi-net (ICT), de niet-financiële informatie en overige bedrijfsvoeringsinformatie.

De inspectie heeft vastgesteld dat alle jaarverslagen en jaarrekeningen de informatie verschaffen die op grond van de Suwi-regelgeving wordt verlangd. In alle gevallen zijn de jaarrekeningen voorzien van een goedkeurende controleverklaring en een Verslag van bevindingen van een accountant en zijn oordelen toegevoegd van een EDP-auditor.

UWV en SVB verantwoorden zich over de mate waarin de verstrekte uitkeringen aan wet- en regelgeving voldoen. De inspectie heeft vastgesteld dat de rechtmatigheidscijfers conform de voorgeschreven richtlijnen zijn vastgesteld. Positief is dat bij UWV het percentage financiële fouten in de uitkeringsverstrekking van alle wetten samen over 2011 0,9 procent (2010: 1,1 procent) bedraagt en daarmee voor het eerst kleiner is dan de tolerantie van 1 procent. Ondanks dit positieve resultaat wordt voor de wetsuitvoeringen WW (1,7%), ZW (3,4%), TW (1,9%) en IOW (2,5%) de tolerantie van 1% overschreden. Het percentage financiële fouten van de wetten die SVB uitvoert bedraagt over 2011 0,024 procent (2010: 0,008 procent). Hierbij wordt opgemerkt dat bij de wetsuitvoering van de AIO over 2011 de tolerantie van 1 % nog steeds wordt overschreden. Door de SVB zijn voornamelijk geen herstelplannen voorzien.

De inspectie heeft vastgesteld dat de Suwi-organisaties in het jaarverslag verantwoording afleggen over de doelmatigheid van het beheer en de organisatie. De accountants hebben de totstandkoming van deze informatie positief beoordeeld en hierover gerapporteerd in het Verslag

van bevindingen. De inspectie stelt vast dat de Suwi-organisaties en hun accountants aan de gestelde eisen hebben voldaan.

De Suwi-organisaties verantwoorden zich in het jaarverslag over de totstandkoming van de niet-financiële informatie, zoals de overeengekomen prestatie-indicatoren, kengetallen en VBTB-informatie. De accountants hebben de totstandkoming van de niet-financiële informatie beoordeeld en hierbij een oordeel afgegeven. De inspectie constateert dat het proces van de totstandkoming van de niet-financiële informatie van UWV, BKWI en IB op onderdelen nog niet op orde is en verbetering behoeft. Bij UWV geldt dit voor het totstandkomingsproces bij de divisies Werkbedrijf, en Klant & Service en de directie Handhaving. Bij BKWI ontbreekt in het jaarverslag het voorgeschreven oordeel over de ordelijke, controleerbare en deugdelijke totstandkoming. Bij IB heeft de externe EDP-auditor niet de normen van het gemeenschappelijke normenkader/handreiking gehanteerd.

Met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de informatiesystemen (ICT) geven de jaarverslagen inzicht in de stand van zaken en verbetermaatregelen op ICT-gebied en de beveiliging van Suwi-net. Bij UWV is de toegangsbeveiliging van de specifieke UWV-systemen, met name het schoningsproces van de autorisaties, en het continuïteitsmanagement nog niet helemaal op orde. Bij de SVB zijn enkele aandachtspunten, zoals de beheersing van het testen, de kwaliteitsborging bij systeemontwikkeling, de beheersing van gegevensuitwisselingen en het monitoren van security incidenten, waarop in 2011 weinig concrete voortgang is geboekt. BKWI heeft een aantal verbeteringen doorgevoerd, maar kent enkele aandachtspunten, o.a. het beveiligingsbeleid, continuïteitsbeheer en het uitwerken van gedwongen uitwijk. Ook IB heeft een aantal verbeteringen doorgevoerd, maar kent enkele aandachtspunten, o.a. de logische toegangsbeveiliging, de gegevensverwerking in sectorloket en de werking van het Configuratiebeheer. De inspectie heeft vastgesteld dat de *Rapportage Grote ICT-projecten* in het jaarverslag van UWV en SVB ordelijk, controlebaar en deugdelijk tot stand zijn gekomen.

De inspectie is ook nagegaan of de Europese aanbestedingsregels bij de Suwi-organisaties adequaat worden nageleefd. De Suwi-organisaties verantwoorden zich in het jaarverslag niet of nauwelijks over hun naleving van de Europese aanbestedingsregels, met uitzondering van BKWI. De inspectie stelt vast dat de accountantscontrole op de naleving van de regels in het algemeen adequaat is, de onrechtmatigheid in beeld wordt gebracht en meegewogen en de accountant hier in het Verslag van bevindingen veelal uitgebreid op ingaat. Wel is er nog een aantal aandachtspunten voor de uitvoering en controle.

UWV en SVB hebben zich allebei in hun jaarverslag juist verantwoord over de WOPT, waarbij de inspectie opmerkt dat SVB de WOPT-tekst duidelijker had kunnen toelichten. Bij BKWI, IB en RWI is de WOPT niet aan de orde, zodat zij in hun jaarverslag ook geen melding hebben opgenomen. De inspectie is van mening dat dit wel relevante informatie vormt voor de gebruiker van het jaarverslag.

UWV en Walvis polisadministratie. De inspectie concludeert in haar *Tiende voortgangsrapportage UWV en Walvis* dat er verdere voortgang is geboekt bij de verbetering van de loonaangifteketen en de polisadministratie. In de polisadministratie legt UWV gegevens vast over lonen, uitkeringen en arbeidsverhoudingen van alle verzekerde werknemers. Overheidsinstanties, pensioenfondsen en andere afnemers maken gebruik van deze gegevens om bijvoorbeeld uitkeringen en toeslagen vast te stellen. De gegevens worden verwerkt in de zogeheten loonaangifteketen. Op het niveau van de logistieke gegevensverwerking is sprake van een 'stabiele keten'. Op een aantal punten werken UWV en de Belastingdienst nog wel aan verbeteringen. Bijvoorbeeld het borgen en verbeteren van de kwaliteit van de gegevens in de polisadministratie. Het streven van de betrokken partijen (Belastingdienst, UWV en CBS) is er op gericht de loonaangifteketen steeds robuuster te maken. Dit betekent enerzijds dat de loonaangifteketen beter bestand is tegen de gevolgen van (wets-)wijzigingen en anderzijds om het gebruik van gegevens uit de loonaangifteketen te maximaliseren.

In het *Vervolgonderzoek risicobeheersing UWV* onderzocht de inspectie op verzoek van de minister van SZW de verbetermaatregelen die UWV in 2011 in gang heeft gezet naar aanleiding van de

conclusies van de Inspectie Werk en Inkomen en de aanbevelingen van de Commissie Interne Sturing van eind 2010. De inspectie komt tot de conclusie dat het UWV erin is geslaagd de risicobeheersing en interne sturing in 2011 te verbeteren. Dit laat onverlet dat UWV nog stappen te zetten heeft.

Ook in 2011 hield de inspectie toezicht op het veranderprogramma *SVB Tien* van de SVB. In de rapportage *SVB Tien* geeft de inspectie een oordeel over de opzet van het systeem van sturing en beheersing van SVB en de werking daarvan voor 'Businessrelease II' van SVB Tien. SVB Tien betreft onder meer de ontwikkeling van één systeem waarmee de verschillende regelingen binnen de SVB kunnen worden uitgevoerd. De inspectie beoordeelt dit als voldoende.

In het onderzoek is speciale aandacht voor de werking van de risicobeheersing en de sturing op de businesscase, die ook als voldoende worden beoordeeld. Wel zijn er enige verbeterpunten die SVB moet oppakken, zoals het versterken van het risicomangement en het inplannen van evaluaties. De inspectie wijst ook op de tijdsdruk van het programma en de noodzaak om de businesscase te blijven actualiseren. Daarnaast ziet de inspectie, net als de SVB, risico's om de vereiste specifieke IT-deskundigheid te werven en te behouden. SVB heeft de verbeterpunten voorzien van verbetermaatregelen.

Op verzoek van de minister van SZW heeft de inspectie een evaluatie gehouden van mogelijke dubbelingen in het toezicht op grond van de Pensioenwet door De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM): *Evaluatie 'dubbel toezicht' DNB en AFM*. De inspectie concludeert dat zich bij de samenwerking tussen DNB en de AFM bij de uitvoering van het toezicht op grond van de Pensioenwet geen problemen voordoen en dat er geen sprake is van overlapping van toezicht of 'dubbel toezicht'.

T-toetsen

Op verzoek van de minister gaat de inspectie na of het, gegeven de beleidskeuzes, zoals die zijn neergelegd in voorgenomen wet- en regelgeving, mogelijk is adequaat toezicht te houden. In 2011 heeft de inspectie 18 toezichtbaarheidstoetsen uitgevoerd. In twee gevallen, namelijk bij de voorgenomen wet- en regelgeving in het kader van de aanscherping van de handhaving en sanctionering van de SZW-wetgeving, heeft de inspectie de toets samen met de directies Opsporing, Arbeidsomstandigheden en Arbeidsmarktfraude uitgevoerd. Bij de uitvoering van die toetsen zijn ook de Inspectie Verkeer en Waterstaat en het Staatstoezicht op de Mijnen betrokken.

In toezichtbaarheidstoetsen gaat de inspectie op verzoek van de beleidsdirecties na of het, gegeven de beleidskeuzes, zoals neergelegd in voorgenomen wet- en regelgeving, mogelijk is adequaat toezicht te houden. In tien gevallen gaf de voorgelegde wet- of regelgeving de inspectie geen aanleiding tot het maken van opmerkingen over de toezichtbaarheid. In de andere acht gevallen heeft de inspectie gewezen op een of meer onduidelijkheden die de toezichtbaarheid kunnen belemmeren. Van één van deze gevallen is nog niet duidelijk of de opmerkingen van de inspectie zullen leiden tot aanpassing van de regelgeving. In de andere gevallen is de voorgestelde tekst en toelichting aangepast in verband met de opmerkingen van de inspectie.

6.6 Effectmeting

Effectmeting in ontwikkeling

Het houden van toezicht door de Inspectie is uiteindelijk gericht op het bereiken van effect in de samenleving en daarmee een van de instrumenten van overheidsbeleid.

Het blijft lastig om na te gaan of het beoogde effect is bereikt.

In 2011 heeft de Inspectie SZW een visie op effectmeting geformuleerd en is er geëxperimenteerd met verschillende vormen van effectmeting in onderdelen van de inspectie.

Effect in grafimedia

Bij ruim 700 geïnspecteerde bedrijven in de sector grafimedia is informatie verzameld over wat de inspectie en de ingezette voorlichtingsinstrumenten hebben bereikt bij deze bedrijven. Uit de resultaten komt onder andere het volgende naar voren:

- Met voorlichting wordt bij zowel geïnspecteerde als niet-geïnspecteerde bedrijven effect bereikt;
- De kwaliteit van de inspecties is als ruim voldoende beoordeeld. De meningen van inspecteurs, bedrijven en werknemers over wat in het bedrijf is bereikt, liggen niet ver uit elkaar.

De 700 inspecties zijn uitgevoerd bij bedrijven die voor het eerst bezocht werden door de Inspectie SZW en deels bij bedrijven die drie jaar geleden al eens bezocht waren. Bij de laatste groep was de naleving 11% beter dan bij de eerste groep. De gevonden overtredingen bij de bedrijven die eerder bezocht waren, waren ook minder ernstig. Hiermee is een blijvend effect van de inspecties door de inspectie SZW aangetoond. De opgedane kennis, ervaring en inzicht in deze effectmeting wordt benut bij het verdere ontwikkeling van het theoretisch kader van de Inspectie SZW op het gebied van effectmeting.

Effectmeting werk en inkomen

In 2011 heeft de inspectie voor de eerste maal een effectmeting van een reeks programmarapportages 2011 en verkennende studies op het terrein van werk en inkomen uitgevoerd. Deze effectmeting heeft een tweeledig doel:

- a. Het leveren van een bijdrage aan een transparante (externe) verantwoording over werk en resultaten van de toezichthouder aan minister, parlement en samenleving;
- b. Het vaststellen of een product van de inspectie op het onderzochte terrein van werk en inkomen leidt tot toezicht outcome. De uitkomsten van de effectmeting zijn input voor permanente evaluatie van het werkproces en voor de ontwikkeling van methodiek gericht op verbetering van onze doelmatigheid en doeltreffendheid.

Effect

De inspectie heeft voor haar eerste effectmeting op het terrein van werk en inkomen onderstaande definitie gehanteerd:

'Toezichteffect is een (direct) gevolg van het toezichthandelen en de toezichtproducten van de toezichthouder in termen van zichtbare reacties door de afnemers van de toezichtproducten naar aanleiding van die producten'.

'Zichtbare reacties' kennen een aantal elementen die voor meting van belang zijn:

- acceptatie/houding bij de ontvanger van het Werk en Inkomenproduct
- toezeggingen
- daden

De inspectie heeft deze effecten onderzocht bij de volgende partijen op het terrein van werk en inkomen: minister en beleidsdirecties, (vertegenwoordigende) organisaties als VNG, Divosa, UWV (inclusief BKWI) en SVB.

Beeld op basis van de (bestuurlijke) reacties

Alle instanties geven aan dat de rapportages van de inspectie worden besproken in (bestuurlijke) commissies of breed worden uitgezet binnen de organisatie. De reacties (dus effecten) van bewindslieden en beleid op de toezichtrapportages spreken met name uit de aanbestedingsbrieven van de minister bij de rapportages die zijn aangeboden aan de Tweede Kamer. Daarin kondigt de minister ten aanzien van meerdere toezichtrapportages, toezichtbevindingen en -oordelen, naast zijn mening, ook acties aan op onderhavige terreinen.

De bestuurlijke reacties geven de effecten van de rapportages werk en inkomen veelal in algemene bewoordingen weer.

Instanties en ook bewindslieden geven vaak aan dat een rapportage van invloed is, maar niet de enige factor is die tot actie leidt. Instanties als VNG, Divosa en UWV geven aan dat meerdere *simultane* gebeurtenissen (waaronder dus ook inspectiebevindingen) tot een reactie en handeling leiden.

Hieronder staat een aantal gevonden effecten op het terrein van werk en inkomen.

'VNG overlegt met SZW over aspecten als het wegnemen van belemmeringen voor samenwerking op het terrein van uitkeringsgerechtigden met gezondheidsproblemen. Dit overleg heeft een impuls gekregen door het rapport *Samenwerking voor uitkeringsgerechtigden met gezondheidsproblemen*.

'Het onderwerp beveiliging is extra onder de aandacht gebracht. Om in de praktijk de aandacht voor privacymaatregelen te verbeteren heeft SZW (toezegging minister) samen met de VNG een campagne aangekondigd, met daarin aandacht voor veilig en zorgvuldig gebruik van gegevens die via Suwinet/Digitaal Klant Dossier zijn ontsloten'.

'De bewindslieden onderschrijven de punten die de inspectie heeft ingebracht met betrekking tot het borgen van kwaliteit (WALVIS). In het programma voor het robuuster maken van de loonaangifteketen, uitgevoerd door UWV en de Belastingdienst, is hiervoor specifieke aandacht in de actielijn *Sturing op kwaliteit*.'

Klanttevredenheidsonderzoek

In 2011 heeft de Inspectie SZW het klanttevredenheidsonderzoek (KTO) ingezet onder twee doelgroepen, namelijk bedrijven die geïnspecteerd zijn door inspecteurs arbeidsomstandigheden en bedrijven die geïnspecteerd zijn door inspecteurs arbeidsmarktfraude. In totaal hebben ca. 900 bedrijven deelgenomen aan het onderzoek. De totaalresultaten voor de werkvelden arbeidsomstandigheden en arbeidsmarktfraude laten zien dat de algemene tevredenheid over beide werkvelden een ruime voldoende scoort. Hetzelfde geldt voor het vertrouwen dat de geïnspecteerde bedrijven hebben in de toezichthouder. De overeenstemming onder bedrijven over het belang van het werk van de Inspectie SZW voor de samenleving is groot. Door de aard van optreden (met meerdere inspecteurs onaangekondigd inspecteren en direct handelend optreden) en door hoge boetes bij overtreding komen inspecties van arbeidsmarktfraude minder prettig over dan die van arbeidsomstandigheden. Dat vertaalt zich terug in lage tevredenheidsscores. Het percentage ontevreden is bij arbeidsmarktfraude bijna altijd twee keer zo hoog als bij arbeidsomstandigheden.

7. Budgetrealisatie en bezetting

In onderstaande tabellen vindt u de budgetrealisatie van de Inspectie SZW per directie. Daarnaast is weergegeven wat de personele bezetting was in het betreffende jaar.

Budgetrealisatie en bezetting Inspectie SZW directie Arbo

Arbo	2009	2010	2011
Gerealiseerde uitgaven (*)	€ 33.983.000	€ 35.242.000	€ 31.693.000
Bezetting ultimo jaar	457	432	393

Budgetrealisatie en bezetting Inspectie SZW directie AMF

AMF Incl. Inkoop/Financiën/Beheer-AI	2009	2010	2011
Gerealiseerde uitgaven (*)	€ 18.248.000	€ 18.138.000	€ 17.676.000
Bezetting ultimo jaar	248	235	237

Budgetrealisatie en bezetting Inspectie SZW directie MHC (inclusief Afdeling Bestuurlijke Boetes)

MHC Incl. afdeling bestuurlijke Boetes	2009	2010	2011
Gerealiseerde uitgaven (*)	€ 7.500.000	€ 7.856.000	€ 6.890.000
Bezetting ultimo jaar	90	88	83

Budgetrealisatie en bezetting Inspectie SZW directie Opsporing

Opsporing	2009	2010	2011
Gerealiseerde uitgaven	€ 23.422.000	€ 27.955.000	€ 25.334.000
Bezetting ultimo jaar	329	294	274

Budgetrealisatie en bezetting Inspectie SZW directie Werk & Inkomen

Werk & Inkomen	2009	2010	2011
Gerealiseerde kosten	€ 22.683.000	€ 12.985.000	€ 9.607.000
Bezetting ultimo jaar	165	124	114

Opgelegde Bestuurlijke Boetes

Wet	Aantal door Boetebureau verzonden Boetebeschikkingen	Opgelegd boetebedrag
Arbeidsomstandighedenwet	1.334	7.731.546
ATW	64	283.653
Wav	1.998	24.107.458
WML	107	2.239.738
Totaal 2011	3.503	34.362.359

* Vanwege de onderlinge vergelijkbaarheid over de jaren heen zijn een aantal centrale posten niet aan individuele directies toegerekend, waaronder: ICT, huisvesting, handhavingsbudget en materieel centraal IG, concern AI en AI algemeen.

Bijlage 1

Gebruikte afkortingen

AI	Arbeidsinspectie
AID	Algemene Inspectiedienst
AMF	Directie Arbeidsmarktfraude
Arbo	Directie Arbeidsomstandigheden
Arie	Aanvullende Risico Inventarisatie & Evaluatie
ATEX	Atmosphères Explosives (EU-wetgeving inzake explosieve stoffen)
ATW	Arbeidstijdenwet
AVR	Arbeidsveiligheidsrapport
BKWI	Bureau Keteninformatisering Werk & Inkomen
Brzo	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
EU	Europese Unie
GIR	Gemeenschappelijke Inspectieruimte
ILO	International Labour Organisation
IPO	Interprovinciaal Overleg
ILT	Inspectie Leefomgeving en Milieu
IWI	Inspectie Werk en Inkomen
KEW	Kernenergiewet
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
LAT-Brzo	Landelijk Regieteam Besluit Risico Zware Ongevallen
MHC	Directie Major Hazard Control
MOE	Midden- en Oost-Europese (Landen)
OM	Openbaar Ministerie
PvA	Plan van Aanpak
RI&E	Risico Inventarisatie & Evaluatie
REACH	Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemische stoffen
SIOD	Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
SLIC	Senior Labour Inspectors Committee
SodM	Staatstoezicht op de Mijnen
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
SUWI	Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
UWV	Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WALVIS	Wet administratieve lastenverlichting in sociale verzekeringen
Wav	Wet arbeid vreemdelingen
WGA	Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten
WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WML	Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag
WWB	Wet Werk en Bijstand